

gazete duvar
kitaP.

SAYI: 24

Yeni bir sınıf: 'Sabit evi olmayan insanlar'

Garip ve İkinci Yeni arasında güçlü bir ses: Gölgeler Çürürken

Bülent Şık: Mutfakta politika yapmaktan vazgeçmemeliyiz

Soğuk Toprak: Olay yerine Che Guevara tişörtüyle mi gelinir?

8

Garip ve İkinci Yeni arasında güçlü bir ses
Bekir Dadır

19

Soğuk Toprak: Olay yerine Che Guevara tişörtüyle mi gelinir?
Soner Sert

32

Seyahat Ya Resulallah!

Okan Çil

40

Yeni Çıkanlar

13

Şık: Mutfakta politika yapmaktan vazgeçmemeliyiz
Efsun Liva Türkel

22

Mehveş Evin: Siyasal İslam değil, eş dost kapitalizmi var
Filiz Gazi

38

Etkinlik

46

Çok Okunanlar

Sayı: 24 | Eylül 2018

Yayın Sahibi

AND Gazetecilik ve Yayıncılık,

San. ve Tic. A.Ş. adına

Vedat Zencir

Genel Yayın Yönetmeni

Ali Duran Topuz

İcra Kurulu Başkanı ve**Sorumlu Yazı İşleri Müdürü**

Ömer Araz

Yazı İşleri Müdürü

Cennet Sepetci / Anıl Mert Özsoy

Kapak Tasarım

Ersan Uğur Gör

Katkıda Bulunanlar Soner Sert, Emek Erez, Filiz Gazi,
Efsun Liva Türkel, Bekir Dadır, Okan Çil**Yönetim Yeri:**

Maslak Mahallesi Ahi Evran Cad.

Nazmi Akbacı İş Merkezi 233-234

Sarıyer/İstanbul

Santral (212) 3463601, Faks (212)

3463635

e-mail: info@gazeteduvar.com.tr

Duvar Kitap'ta yayımlanan yazı,
haber ve fotoğrafların her türlü telif
hakkı AND Gazetecilik ve Yayıncılık
Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir. İzin
alınmadan, kaynak gösterilmeden ve
link verilmeden iktibas edilemez.

Merhabalar,

Evsiz insanlara artık hemen hepimiz aşınayız, peki ya 'sabit evi olmayanlar'? 24'üncü sayımız Emek Erez'in Marc Augé'nin *Evsiz Bir Adamın Güncesi* kitabı üzerine yazdığı inceleme ile başlıyor.

Erez kaleme aldığı incelemede, Augé'nin arabada yaşayan karakteri üzerinden henüz yeni bir sınıf olan 'sabit evi olmayanlar'ı irdeliyor.

Bekir Dadır, Devrim Horlu'nun 2017 Yılı Yaşar Nabi Nayır Şiir ödülüne layık görülmüş kitabı *Gölgeler Çürürken*'ni incelediği yazısında, Horlu'nun şiirinin Garip ve İkinci Yeni arasında güçlü bir bağ kurduğundan bahsediyor.

Dadır bu bağdan bahsederken günümüz şiirine dokundurmadan da geçmiyor; 'günümüz şiiri imgeye ve şiirin kapalılığına önem verdiği için belki de bir yerlerde saklanıyorlardır.'

Bülent Şık'ın Doğan Kitap etiketiyle raflarda yerini alan kitabı *Mutfaktaki Kimyacı*, gıda sektöründeki sorunlara ve onların çözümlerine değiniyor.

Efsun Liva Türkel, Bülent Şık ile Mutfaktaki Kimyacı üzerinden mutfak ve politika arasındaki bağ hakkında keyifli bir söyleşi yaptı.

İbrahim Yıldız ve Osman İşçi çevirisiyle Dipnot Yayınları tarafından yayımlanan Adrian McKinty imzalı *Soğuk Toprak*, aynı yayınevinden çıkan politik polisiye serisinin ikinci kitabı olma özelliğini taşıyor.

Öznesini İRA'nın oluşturduğu hikayeyi bir dedektifin penceresinden gösteren kitabı Soner Sert inceledi.

Gazeteci Mehveş Evin'in yakın tarihi kaleme aldığı kitabı *A'dan Z'ye Buraya Nasıl Geldik* Karakarga Yayınları etiketiyle okuyucuyla buluştu. Filiz Gazi, Evin ile buluşarak kitabını ve medyanın geldiği son noktayı, konuştu.

Okan Çil ise 'Seyahat Ya Resulallah!' yazısı ile bu sayımızda katkıda bulunan bir diğer isim oldu.

Marifet iltifata tabidir. İyi okumalar!

Yeni bir sınıf: ‘Sabit evi olmayan insanlar’

Marc Agué'nin ‘Evsiz Bir Adamın Güncesi’, bizi hem yeni bir sınıf olan ‘sabit evi olmayan’ insanlarla tanıştıyor hem de kendisinin ‘etnik-kurgu’ olarak adlandırdığı tür ile yolumuzu kesiştiriyor. Metni okurken dünyanın gerçekliğini bireyin hezeyanları ile birlikte okumak mümkün oluyor, aynı zamanda bir sosyal olaya, ‘sabit evi olmayan’ insanların yaşamına yakından bakıyoruz.

Emek Erez

Dünyada yoksulluk arttıkça buna bağlı olarak yeni kavramlar ve sınıflar ortaya çıkıyor. Bunlardan birisi de son yıllarda yeni yeni aşına olduğumuz ‘sabit evi olmayan insanlar’ adı verilen grup. Bu sınıfın özelliği bir maaşa sahip olsalar da kazançlarının ev giderlerini karşılamaya yetmemesi sebebiyle belli bir yerde yaşam sürdürememeleri. Etnolog Marc Agué'nin değerlendirmesine göre, “bu yeni olgu hiç de nadir rastlanan bir durum değil, gittikçe de yaygınlaşıyor” ve bu insanlar buldukları her yerde yaşıyorlar, bazen bir arkadaşlarında, bazen sokakta, bazen de arabalarında. Onları ‘evsiz’ insanlardan ayırmak için de kendilerine ‘sabit evi olmayanlar’ adı verilmiş.

MARC AGUÉ VE ‘ETNİK KURMACA’

Marc Agué'nin bu sınıftan yola çıkarak ‘Etnik-kurmaca’ adını

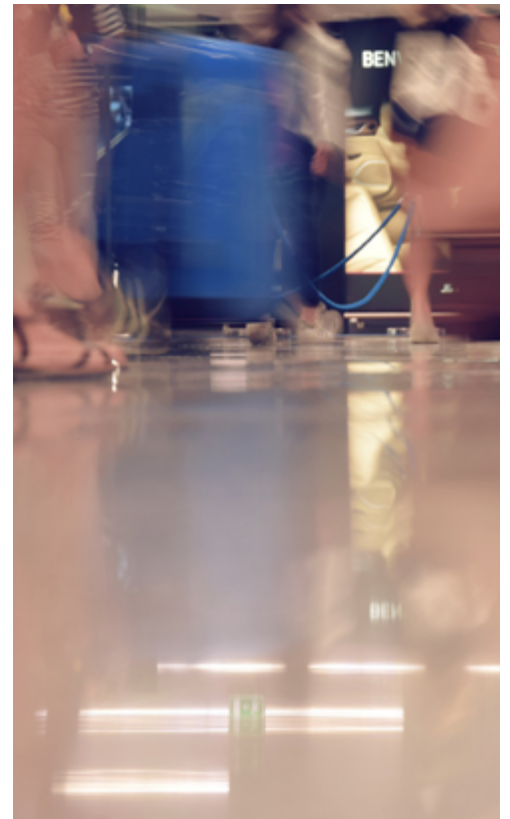

verdiği tür ile yazdığı, 'Evsiz Bir Adamın Güncesi' adlı kitabı, yeni bir göç şekli olarak da tanımlanabilecek bir yaşamı, arabasında hayatına devam etmek zorunda kalan bir karakteri anlatıyor. Ancak bu metne geçmeden önce yazarın 'etnik kurmaca' ile neyi kast ettiğine bakmak gerek. Yazar bu kavramı şöyle tanımlıyor: " 'Etnik-kurmaca', sosyal bir olguyu belli bir bireyin özneliğiyle anlatan öykü olarak tanımlanabilir. Ama bu öykü ne bir otobiyografi ne de bir itiraflar manzumesi olduğundan, bu kurmacanın bireyi mutlaka, her yönüyle, günlük hayatın içindeki binbir ayrıntısıyla ortaya koyması gerekir." Sanırım yazarın ifade etmeye çalıştığı bir nevi katılımcı gözlem ancak bu bir kurgu ve toplumsal bir olay içerisine yerleştirilen karakterin hikâyesini, onun ağzından anlatmak, daha doğru ifadeyle, bir insanı tüm yanlarıyla tahayyül ederek onunla yaşamak anlamını taşıyor. Etnografik bir alan araştırmasında nasıl çalışılan grubu bir nesne olarak görmeyip, onu anlama ve yorumlama çabasına giriliyorsa bu kurguda da onu yapmak esas anladığım kadarıyla. Yazarın 'Etnik-kurmaca' romancısı ile normal romancı arasındaki farklılığa değinen şu cümleleri konuyu daha anlaşılır kılabilir: " 'Etnik-kurmaca' romancısının tutkusu, normal bir romancı ile aynı değildir. Okurun kahramanı ile 'özdeşleşmesini' veya ona 'inanmasını' istemez. Onun istediği okurun romanda dönemiyle ilgili kimi şeyleri keşfetmesi ve yalnızca bu açıdan kendini bulup tanımasıdır." Yani bu durumda okur, bir şekilde içerisinde bulunduğu toplumsal sürecin sıkıntısını, ortaya çıkardığı durumları birey eksenli bir anlatıyla kavrayabilecek, bunun 'normal' bir roman olmadığını bildiği için de gerçek olan ve yaşanan ile birebir bağ kurup, onu belki de anlama çabasına dönüştürecek. Bu bir anlamda gerçekliğin hikâye edilmesi demek olsa da aslında yazarın amacı bir sosyal olaya yakından baktırmayı içeriyor diyebiliriz.

SABİT EVİ OLMAMA DUYGUSU

Marc Agué'nin 'Evsiz Bir Adamın Güncesi' kitabının karakteri, eşinden boşanınca, giderlerine bir de nafaka masrafı ekleniyor, emekli maaşıyla bir evde yaşayamayacağına karar vererek, arabasında yaşamaya başlıyor. Kitap boyunca karakterin başına gelenler, yaşadığı çelişkiler, hissettiği yalnızlık, yersiz yurtsuzluk duygusuyla birlikte veriliyor. Metinden gözlemleyebildiğimiz, Agué'nin karakterinin duygu durumunun bir anlamda göç etmek zorunda kalmış birisini andırması. Ancak yazarın bu durumu bütünüyle olumsuz olarak kurgulamadığını da belirtmeli. Bu şekilde arabada yaşamak aynı zamanda özgürleşmek anlamını da taşıyor. Çünkü birçok ödemedi ve verili bağdan uzaklaşmak demek: "Ne gelir vergilerimi veriyorum ne de emlak vergile-

'Metinden gözlemleyebildiğimiz, Agué'nin karakterinin duygu durumunun bir anlamda göç etmek zorunda kalmış birisini andırması. Ancak yazarın bu durumu bütünüyle olumsuz olarak kurgulamadığını da belirtmeli. Bu şekilde arabada yaşamak aynı zamanda özgürleşmek anlamını da taşıyor.'

'Kitabın karakteri, yağmurlu bir gecede daha önce muhabbet ettiği evsiz insanın, kendisine sığınmasını, arabasına gelerek camı tıklatmasını görmezden geliyor. Kısacası, bir evde yaşarken sergileyebileceği tavrı bir arabada yaşarken de gösteriyor. Bu da aslında yaşam koşulları ne kadar değişse de küçük bile olsa hiyerarşik anlamda üstün olmanın, gücü elinde bulundurmanın birey için kolay vazgeçilebilecek bir durum olmadığını gösteriyor.'

rimi" diyor kitapta karakter ve bu bir anlamda sistemden de kopmak anlamına geliyor. Ancak tüm bunların yanı sıra ev duygusunun kaybolması, artık bir adrese sahip olmama gibi durumların getirdiği duygusal yanı es geçmemek gerekiyor. Ki Agué'nin karakterinin şu cümleleri de bunun ifadesi niteliğinde: "İnsanın evini kaybetmesi, birini kaybetmek gibi. Son kalan bir başkasını. Yalnız başınıza eve döndüğünüzde, sizi kapıda karşılayan o hayaleti yitirmek gibi bir his." Mekan imgesi olarak ev, insanın kendisini güvende hissettiği, dışarının tüm gürültüsünden kurtulabildiği, dünyayı duvarların dışında bırakabildiği bir yer aynı zamanda ve birey için sığınak. Bu nedenle özellikle bellekte izi olan, yaşanmışlık taşıyan yer olarak bu mekandan zorunlu olarak uzaklaşmanın, birey üzerinde bıraktığı duygusal etki yazarın karakterinde de gözlemleniyor.

MÜLKİYET DUYGUSUNDAN KURTULMAK MÜMKÜN MÜ?

Arabada yaşamak Agué'nin karakterinin benliğinin de parçalanmasına sebep oluyor. Karakter bir yandan hep istediği seyahat durumunu yaşarken, diğer yandan arabada yaşamaktan mahcubiyet duyuyor ve ne eski çevresinin ne de yeni çevresinin bunu duymasını istemiyor. Buradan anladığımız, bu durumda kalan kişinin bir şekilde kendisini teselli etmek amacıyla bazı sebepler uydurması, bunu olumlu bir hâl olarak değerlendirerek kendisinin içinde bulunduğu durumu göz ardı etmek istemesi olarak yorumlayabiliriz. Karakterin içinde bulunduğu durum hakkında olumlu tespitleri böyle değerlendirilebilir.

Metinde ayrıca sabit bir yeri olmayan bireyin yaşamında meydana gelen değişiklikler de gözlemlenebiliyor. Artık sokağa ait bir hayat başlıyor ve ilişkiler de değişiyor. Örneğin; esnaf ile daha uzun muhabbet ediliyor. Evsiz bir insan, yanından geçilip giden olmaktan çıkıyor ve daha uzun bir muhabbetin tarafı olabiliyor. Ancak geçmiş alışkanlıklardan kurtulmak da kolay görünmüyor, Agué'nin kitabında bunun da vurgulandığını düşünüyorum. Çünkü arabada yaşayan karakter için ev mekanı, arabaya dönüşüyor, her ne kadar anlaşılabilir anlamda bir ev olmasa da birey içinde taşıdığı mülkiyet duygusunu bu 'araba ev' ile devam ettiriyor. Mesela, kitabın karakteri, yağmurlu bir gecede daha önce muhabbet ettiği evsiz insanın, kendisine sığınmasını, arabasına gelerek camı tıklatmasını görmezden geliyor. Kısacası, bir evde yaşarken sergileyebileceği tavrı bir arabada yaşarken de gösteriyor. Bu da aslında yaşam koşulları ne kadar değişse de küçük bile olsa hiyerarşik anlamda üstün olmanın, gücü elinde bulundurmanın birey için kolay vazgeçilebilecek bir durum olmadığını gösteriyor.

GÜNDEMDE UZAK

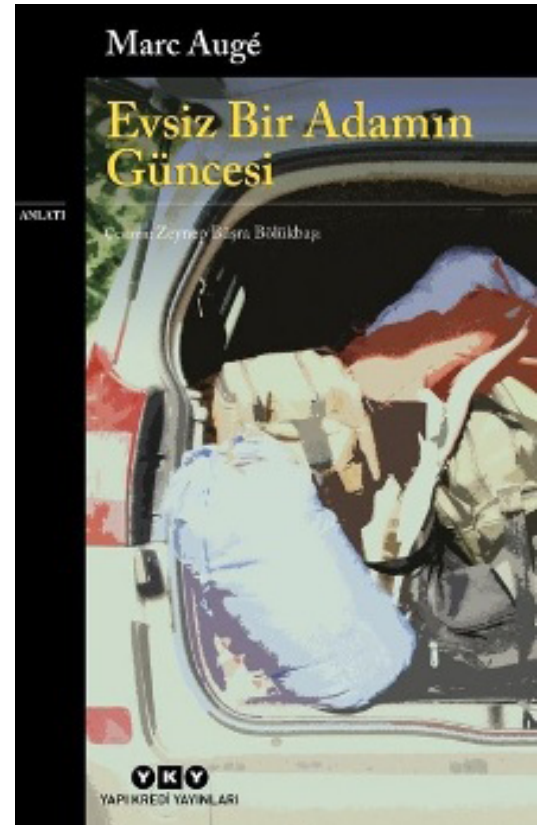
Sabit bir eve sahip olmama bireyin yaşam ile ilişkisini çok yönlü etkileyebilir. Kitabın göstergelerinden yola çıkarsak, örneğin; her gün düzenli TV izlememek, düzenli gazete okumamak, güncel siyasetten, politikacılardan uzaklaşmak bir şekilde yaşamın tam ortasında olmak anlamına gelebilir. Kitabın karakteri bunu şöyle ifade ediyor; “Sabit bir yaşam alanım olmadığından beri politikanın gerçek üstü taraflarına karşı daha hassasım. Gündem bize günlük pembe dizi misali sunuluyor. İlgimiz, bizim yerimize düzenlenip önümüze sunulan, sanki bizim sorularımızmış ve onları merak edip ortaya koyan bizmiş gibi sorulara odaklanıyor.” Gündemin yoğunlaştığı yer genellikle bizi birebir ilgilendiren sorunlardan ziyade, merakımızı başka yere kaydırmaya odaklı, bunu inkâr edemeyiz. Ancak evini kaybedip arabasında yaşayan için gündem daha çok ihtiyaçlar ekseninde şekilleniyor. Günü nasıl geçireceğin, ne yiyeceğin, duş sorununu nasıl çözeceğin gibi... Yani yaşama bakış biraz daha kendi bireysel alanın üzerinden şekilleniyor da diyebiliriz.

ŞİMDİKİ ZAMANDA YAŞAMAK

Yaşamı devam ettirecek sabit bir yer olmaması zamanı da etkiliyor. Kitap ekseninde düşündüğümüzde karakter zamanı genellikle ‘şimdi’ ile tanımlarken, yaşadıklarını da ‘anı yaratmak’ olarak adlandırıyor. Kitapta şu cümlelerde bunu görebiliyoruz: “Her türlü nostaljiden uzak olacak biçimde, kişi ve durumlara, günlük hayatta bulunduğum yeri işaretlememe yardımcı olacak şekilde bir şimdiki zaman yaratıyorum.” Çünkü yeni yaşamı olan arabada hayatta kalmak, bir şekilde eski ile olan bağlantıyı koparmak anlamını taşıyor. Bu da dostlardan, akrabalarından, mekanlardan uzaklaşarak gerçekleşiyor. Bu birey için hayatta başarısız olmak da demek, hissedilen kitaptaki ifadesiyle şöyle: “Bir sınır ihlali yapmıştım. Zihnim kaçamak bir şekilde anne ve babama kaydı. Sanki hâlâ onların gözünde bir ömür boyu başarısızlıkla cezalandırılacak bir davranışımı aklama zorunluluğum varmış gibi”.

Marc Augé'nin ‘Evsiz Bir Adamın Güncesi’ bizi hem yeni bir sınıf olan ‘sabit evi olmayan’ insanlarla tanıştırıyor hem de kendisinin ‘etnik-kurgu’ olarak adlandırdığı tür ile yolumuzu kesiştiriyor. Metni okurken dünyanın gerçekliğini bireyin hezeyanları ile birlikte okumak mümkün oluyor, aynı zamanda bir sosyal olaya, ‘sabit evi olmayan’ insanların yaşamına yakından bakıyoruz. Bu anlamda kitap çok farklı disiplinlerin ilgi alanına girebilir, edebiyat, sosyoloji, etnoloji, antropoloji gibi.

Augé'nin kendine has kavram ve yorumlarıyla buluşmak onun bilgeliğinden bir kere daha yararlanmak için kitap, iyi bir okuma pratiği olabilir.

Evsiz Bir Adamın Güncesi, Marc Augé, Syf. 80, 2018, Yapı Kredi Yayınları

Garip ve İkinci Yeni arasında güçlü bir ses: Gölgeler Çürürken

Devrim Horlu'nun şiiri, aklı zorlayan bir şiir değildir. İmgeleri de öyle İkinci Yeni'nin kapalı anlatımı, Divan şiirinin mazmunları gibi ağır değildir. Bir Divan şairi gibi okura ipuçları vererek mazmununa ulaşmasını beklemez Horlu, ama açık açık da anlatmak istediğini de vermez. Horlu'nun şiirinde dil ve imge yan yana yürür.

Bekir Dadır

“Hepimiz güzel şiir yazmaya çalışıyoruz. Diyeceksiniz ki güzel yazmayalım da çirkin mi yazalım. Hayır, çirkin yazalım, demiyorum. Ama güzel yazmaya da özenmeyelim. Düpedüz şiir yazmaya özenelim. Bir kere özenme güzelliğin düşmanıdır. Özentinden güzel çıktığı görülmemiş. Üstelik güzelin yanında en az güzel kadar kutsal değerler var. Yüce var, doğru var, haklı var, gerçek var, var oğlu var. Niçin bunlara güzel kadar değer vermiyoruz, özenmiyoruz”(1) Diye başlar Oktay Rifat ‘Güzel’ başlıklı yazısına. Horlu'nun şiirine tam da bu noktadan bakılmalı diye düşünüyorum. Güzel şiir yazmaya özenmemiş sanki de yüce, gerçek ve doğru için özenmiş, kalemini bunun için kullanmış Horlu. Kendi deyişiyle:

Elimizde bir kalem var ve bu kalem daha evvel birçok defa gücünü gösterdi. Bu gücü işinden atıldığı için açlık grevi yapan ve tutsak edilen insanlar için de kullanmalıyız. Horlu elindeki gücün farkında ve bu farkındalıkla kalemi eline alıp çıkmış karşımıza. Kendinden emin, savsaklamayan, dimdik duran bir dille.

Devrim Horlu'nun şiiri Garip akımının getirdiği yeniliğin yanında diyebiliriz bir nebze de olsa. "Garip hareketi her şeyden önce bir havalandırma hareketi" (2) diyen Rifat, bu sözü sanki Horlu'nun şiir dilini görerek söylemiş gibidir. Çünkü Horlu, günümüz şiirinde pek görülmeyen bir olgunluktur. Şiirini imge salatasından kurtaran nadir isimlerdendir.

Günümüz şiirinde genellikle üst üste kullanılan imgeler şiiri ağırlaştırmış ve anlamsız bir şiire doğru götürmüştür. 80 sonrası şiirimizin, İkinci Yeni etkisinden kurtulma çabaları sonuçsuz kalmıştır. Bu sonuçsuz kalma durumu günümüz koşullarında değerlendirilince biraz olsun anlaşılabilir. Ancak 2010'lu yıllarda halen bu durumun devam etmesi, şairlerin günümüze, topluma, yanı başında olan sorunlara sırtını dönmesi ve sadece bireysel bir şiire soyunmaları anlaşılabilir bir şey değildir. Hele ki iktidarın bu denli baskısı, bu denli anti-özgürlükçü anlayışı karşısında şiirimizin böyle bir hâl almış olması gerçekten de içler acısıdır. Günümüz şiiri bana biraz da Servet-i Fünun dönemini hatırlatıyor desem abartmış olmam sanırım. O dönem için de olsa istibdat baskısından, şairlerin ve yazarların sadece bireysel konulara değinmesi akıl alır bir durum değildi. Günümüz şiirinde toplumsal meselelere yer veren şairler yok mudur, vardır elbette. Burada isim vermek, unutabileceğim şairlere karşı bir tavır olacağından; bundan kaçınacağım. Ancak dönemimiz şiirinin hiç değilse bireysel bir izlekten yola çıkarak toplumsal bir anlatı olması dileğimdir. İşte Horlu, bu bahsini verdiğim şiir anlayışını kendisine ve şiirine amaç edinmiş:

Sabahları/ Menemen kokan/ Bu fakir sokaklardan
geçip/ Sana yakışmaya geliyorum

Genelde şiirin bireysel bir izlekten yola çıkıp toplumsal bir anlatı olmasını Garip'te görürüz. Her ne kadar İkinci Yeni için bireysel bir şiir desek de Cemal Süreya'nın şu sözleri sanırım bu düşüncemizi biraz kıracak niteliktedir: "*En bireysel şiirde bile, şiir düşüncesi ve toplum düşüncesi yan yana, kimi zaman da iç içe bulunur*" Sade, anlaşılır, basit bir dilin yanında; öfkeli ve sert anlamı bir arada bulabiliriz Garip'te. İşte Devrim Horlu da bu tarzıyla Garip şiirine göz kırpar.

'Dönemimiz şiirinin hiç değilse bireysel bir izlekten yola çıkarak toplumsal bir anlatı olması dileğimdir. İşte Horlu, bu bahsini verdiğim şiir anlayışını kendisine ve şiirine amaç edinmiş'

“Bir dili kullanmak, kelimelerin bizde uyandırdığı görüntülerin yardımıyla bir şey anlatmak demektir. O şeye anlam diyoruz. Bir sözün anlamı, çoğu zaman o sözün gözümüzün önüne getirdiği görüntüden başka bir şey değildir.”(4) Horlu’nun bizde canlandığı görüntü çoğu kez basit bir görüntü gibi gözükabilir ancak hiç de öyle değildir. Basit kelimelerle kurduğu şiirini, basit bir görüntüyle karşılayamayız. Horlu’nun şiiri basit ve sade dilinin çok üstünde:

Elimin tüm çizgilerini/ Sen bu labirentte kaybol diye/
Çizdirdim tanrıya (sf. 8)

Hava/ Ağzını bozuyor iyiden iyiye/ Sen kaybol diye/
Elime çizgi imal ettirdiğim tanrı/ Yüzüme dahi
bakmıyor artık görüyorum (sf. 9)

Horlu’nun dilinden söz açmışken devam etmekte fayda var. Dil, şiirin anlamına da etki eden önemli bir olgudur. Ve dil yaşayan bir varlıktır. Horlu’nun şiirlerinde de dilin yaşadığını hamasi söyleyişten kaçınmasıyla anlayabiliyoruz. *“Günlük konulara ve insanların acısına da kulak tıkamayan şair, şiirlerinde toplumcu gerçekçiler gibi ‘bakın burada yoksulluk var, acı var, zulüm var’ diye bağırılmaz”*(5)

Bende herkesin bir yarası vardır/ anadan doğma
üryan/ kuru kuru öksürür içimde (sf. 15)

“Belki, şiir bir dil içi pratiktir, denilecektir ve muhalif pratiğin burada tökezleyeceği düşünülecektir. Ama öyle değil. Burada da şiirin muhalif duruşu olacaktır. Dilin mevcut olanaklarını kullansa da, bu dilin kekemeliklerinden yeni bir dil kurar. İnsanın kekeme halidir şiir ve yeni buluşmalara bir çağrıdır”(6) Horlu, bilerek ya da bilmeyerek yeni bir şiir dili ortaya atmıştır. Garip ve İkinci Yeni arasında bir köprü görevi görür Horlu’nun şiir dili. Bunu da elbette sade bir anlatımla kurduğu yoğun imgelerden çıkarabiliriz:

Elmanın işi zor/ Sevecek biri çıkmazsa diye/ İçini bir
kurt kemiriyor (sf. 56)

Horlu’nun şiiri, akli zorlayan bir şiir değildir. İmgeleri de öyle İkinci Yeni’nin kapalı anlatımı, Divan şiirinin mazmunları gibi ağır değildir. Bir Divan şairi gibi okura ipuçları vererek mazmununa ulaşmasını beklemez Horlu, ama açık da anlatmak istediğini de vermez. Horlu’nun şiirinde dil ve imge yan yana yürür. Ama bunların yanında biraz önce örnek olarak aldığım üç dizede de görüldüğü gibi okuru şaşkınlığa uğratacak cinstendir aynı zamanda da.

Şairin, sanatçının ve sanatının topluma bir görevi olduğunu düşünenlerdenim. Bu düşüncemi zamanında Gülten Akın şu

şekilde dile getirmiş: “Sanatın kendiliğinden bir amacı daha vardır. Sanatsal dirimi sağlamakla yetinmez sanatçı, sürekliliği de sağlamak ister. Bunun için tek tek olayın, nesnenin somut algılanması yani nesnel gerçeklik sanatçının anlayışındaki bilinç, bilgi birikimiyle yani tarihsel ve öznel gerçekliklerle karşılaşmalıdır” (7) işte bu düşüncenin ışığında şu dizelere bakabiliriz:

Kehribar kokulu/ bir şair yakılır/ Sivas'ta/ şaire ateş
kâr eder mi/ bilmiyorum (sf. 51)

İçerik yönünden biraz sıyrılıp biçim olarak da bakmak gerek Gölgele Çürürken'e. Kısa dizelerle kurulu bir şiir biçimini tercih etmiş Horlu. Bu tercih elbette okuyuşun kolaylaşmasına da olanak sağlamıştır. Kimi zaman bir kelime ile kurulu dizelerine de denk geliyoruz Horlu'nun. Bunların bilinçli yapıldığını düşünüyorum. Bu kısa dizeler zihnimde Melih Cevdet Anday'ın Troya Önünde Atlar kitabına kadar yazdığı şiirlerini canlandırdı. Anday, Garip şairlerinden farklı olarak ilk şiirlerinde genellikle kısa dizeleri tercih etmişti. Garip ve Horlu şiirindeki benzerliklerden birisini de bu kısa dizelerle bağdaştırabiliriz.

Üşüyorsun/ Darıl bana sıkı sıkı/Küs buz bakışlarıma/
Tanrıya aç kendini/ Çirkin avuçlarımda/ Saçların/
Şiirime giriyor/ Topla (sf. 38)

Gölgele Çürürken, sokağın, kahvelerin, pazarların şiiridir. Öyle ki neredeyse bütün şiirlerinde toplumun her kesimine denk gelinebilir. Kimi zaman çingenelere, kimi zaman bir köy çocuğuna, kimi zaman da bir masaldan fırlayıp şiirine konuk olan şövalyeye. Şiirinin temaları da gösteriyor ki Garip şiiriyle içselleştirmiş Horlu kendi şiirini. Temasını Garip şiirinden koparmazken, imge gücünü İkinci Yeni'den almış diyebiliriz. Bu tezimi Metin Altıok'un bir sözüyle pekiştirirsem altyapısı daha sağlam bir tez atmış olabilirim diye düşünüyorum: *Şiir sözcükleri kendi iç mantığına göre bir araya getirir. Onları günlük dil içindeki alışılmış kalıplardan çıkarıp yeni birleşimler içinde kullanır. Böylece etkili anlatım olanaklarına kavuşur. İşte şiirin temel taşları olan imgeler böyle oluşur. İmgeler aslı karbon olan elmaslara benzerler. Söz olmakla birlikte sözü aşan, insanı doğrudan doğruya etkileyen, çarpıcı anlatımlardır. Her ne kadar imge günlük dilde bir arada bulunmayan ayrı dil basamaklarındaki sözcüklerden oluşursa da, bu oluşum kuşkusuz anlamsız değildir. İmgenin bir iç mantığı olduğu unutulmamalıdır.* (8)

En güzeli/ Koştuğum tüm yollarda Çingene çocukları/
Evsizler/ Hurdacılar/ Sen (sf. 6)

'Gölgele Çürürken, sokağın, kahvelerin, pazarların şiiridir. Öyle ki neredeyse bütün şiirlerinde toplumun her kesimine denk gelinebilir. Kimi zaman çingenelere, kimi zaman bir köy çocuğuna, kimi zaman da bir masaldan fırlayıp şiirine konuk olan şövalyeye...'

Sonlandırarak olursak: Gölgele Çürürken, Garip ile İkinci Yeni arasında güçlü bağlar kuran bir kitap. Günümüz şiirinin belki de böyle bir şiir anlayışına, şiir diline, anlatım tekniğine ihtiyacı vardı. Bu tarz yazan şairlerin olduğunu biliyorum, ancak günümüz şiiri imgeye ve şiirin kapalılığına önem verdiği için belki de bir yerlerde saklanıyorlardır. Umarım Devrim Horlu gibi karşımıza tez zamanda çıkarlar.

DEVİRİM HORLU
GÖLGELER ÇÜRÜRKEN

Devrim Horlu, Gölgele Çürürken, syf.
64, Varlık Yayınları, Ekim 2017

Dipnotlar:

- (1) Oktay Rifat Şiir Konuşması, Adam Yayınları Ekim 1992, sayfa: 71
- (2) Oktay Rifat Şiir Konuşması, Adam Yayınları Ekim 1992, sayfa: 214
- (3) Şeref Bilsel Yalnız Şiir, Ayrıntı Yayınları. 2015. Sayfa: 170
- (4) Oktay Rifat Şiir Konuşması, Adam Yayınları Ekim 1992, sayfa: 126
- (5) Şarkî Edebiyat ve Sanat Dergisi, Hasan Özpolat, Gölgele Çürüten Şair: Devrim Horlu, sayfa: 82
- (6) Ahmet Telli Buradayım Sözümde, Everest Yayınları, Aralık 2005, sayfa: 19
- (7) Gülten Akın Şiiri Düzde Kuşatmak, Sanatın İşlevi, Mart 1999, YKY, İstanbul, Sayfa: 11
- (8) Metin Altıok Şiirin İlk Atlası, Kırmızı Kedi Yayınevi, 2015, sayfa:17

Kaynakça:

- 1-Oktay Rifat Şiir Konuşması, Adam Yayınları Ekim 1992,
- 2-Şeref Bilsel Yalnız Şiir, Ayrıntı Yayınları. 2015
- 3-Şarkî Edebiyat ve Sanat Dergisi
- 4-Ahmet Telli Buradayım Sözümde, Everest Yayınları, Aralık 2005
- 5-Gülten Akın Şiiri Düzde Kuşatmak, Sanatın İşlevi, Mart 1999, YKY, İstanbul
- 6-Metin Altıok Şiirin İlk Atlası, Kırmızı Kedi Yayınevi, 2015

Bülent Şık: Mutfakta politika yapmaktan vazgeçmemeliyiz

Efsun Liva Türkel

'Mutfaktaki Kimyacı' kitabıyla gıda sektöründeki sorunlara ve onların çözümlerine değinen Bülent Şık, bireysel olarak yapabileceklerimizin sınırlı olduğunu söylüyor. Bu nedenle mutfağa politik bir gözle bakmak gerektiğini savunan Şık "Politika yapmaktan, hayatımızı ilgilendiren süreçlere müdahil olmaktan vazgeçmemeliyiz." diye ifade ediyor.

Gıda Mühendisi Dr. Bülent Şık, 'Mutfaktaki Kimyacı' isimli kitabında, 'Yiyip içtiklerimiz ne kadar güvenli?' sorusunu cevaplıyor. 'Mutfak' ve 'gıda' konularının politikliğine değinen Şık, bu alandaki sorunların bireysel değil toplumsal olduğunu, çözümlerine de yine politik yollarla ulaşılabilirceğini söylüyor. Kitabında maruz kaldığımız zehirler konusunda da oldukça detaylı bilgiler veren Şık, üretimdeki 'daha hızlı, daha çabuk anlayışı'nın gıda güvenliği için gerekli test ve ölçümlerin yapılmasına engel olduğunu vurguluyor ve bu durumu şöyle ifade ediyor: "Gıda güvenliğini sağlamak bir şirket için kârı azaltan, maliyetleri arttıran bir çalışmadır. Ancak zehirli kimyasal kullanımının fazla olduğu bir tarımsal üretimin insan sağlığı ve doğal hayata zararı yani toplumsal maliyeti çok daha yüksektir."

İnsanlar 'mutfakın', 'gıda'nın bu denli politik olduğunun ne derece farkında sizce?

İnsanların her zaman farkında olduklarını düşünüyorum. Elde edilen gelirin bir kısmının zorunlu olarak harcandığı yerlerin en başında geliyor çünkü mutfak. Fiyatların artışı en çok mutfağı etkiliyor. Gıda harcamalarını küçültebiliriz ama kaçınamayız çünkü.

Ama gıda konusunun sadece sağlıklı beslenme ile ilgili olmadığı, toplumsal hayat içinde birbiri ile ilintisiz görünen farklı sorunlara da temas eden bir konu olduğu yeni anlaşılıyor belki ya da politik önemini yeni fark ediyoruz. Ülkemiz bağlamında örneğin ekolojik kirlenme ile gıdalardaki kimyasal kirliliğin bağına kurmak kolay ama insan hakları ihlalleri ile çocuk sağlığı arasında politik ilişki kurmak daha zordur ya da bu meseleye kafa yormayız. Kürt sorununun demokratik bir çözüme kavuşturulamaması ile gıda güvenliğini sağlamaya yönelik kamu çalışmalarının zaaf içinde olması; bebeklerin hazır bebek maması ile beslenmesi ile kadınların çalışma hayatından dışlanması birbiriyle ilişkisiz konularmış gibi görünür. Oysa mutfağa politik bir gözle bakmak bu sorunlara da değinme imkânı veriyor. Kitapta da bunlara elimden geldiğince değinmeye çalıştım.

'SAĞLIKLI BESLENMENİN SİHIRLİ FORMÜLÜ YOK'

Kitapta, bu alanda yazılan kitapların aksine sihirli formüller önermekten çok, meselenin toplumsallığına parmak basıyorsunuz. Toplumsal bir mesele olması, bu konuda alınacak bireysel tedbirlerin olmadığı anlamına mı geliyor?

Bireysel olarak yapabileceğimiz şeyler var elbette. Bilgi sahibi olmak bir meseleye bakışımızı, tercihlerimizi şekillendirecektir. Ama sağlıklı beslenmenin sihirli bir formülü yok. Yani falanca gıdayı değil de filanca gıdayı yediğimizde çözülebilecek bir durum yok ortada. Bireysel olarak yapabileceklerimiz bir yere kadardır, bir sınıra gelip dayanır. Aslında insanlara sihirli formüller öneren yaklaşımlar, içinde olduğumuz gıda krizini yaratan politik sistemin işine gelen yaklaşımlardır. Çünkü bu yaklaşımlar meselenin kamusal doğasının gözden kaçırılmasına neden olur. Zannederiz ki yeterli gelirimiz olsa ve bir de beslenme konusunu iyi bilsek sağlıklı beslenme denilen sorunu halledeceğiz; tamam, bunun bütünüyle işe yaramaz olduğunu söylemek istemiyorum ama örneğin çocukların sağlıklı beslenmesi sorununu bu yaklaşımla çözemeyiz; çözemiyoruz. Daha geniş bir bakış açısı gerekiyor. Bu bakış açısının odak noktasına da 'çocuk sağlığı' nı koymak gerekiyor. Çocukların sağlıklı beslenmesini sağlamak ise iyi organize olmuş, toplumun genelinin refahını ve doğal hayatı önemseyen, çevre sağlığını hiç saymayan bir politik sistem içinde mümkün. Ama içinde olduğumuz politik atmosfer hiç de öyle değil. Bu nedenle de politik müdahale imkânlarını çoğaltan, bizi sorunlar etrafında olduğu kadar politik çözümler etrafında da bir araya getiren yaklaşımları çok önemli buluyorum. Örneğin kitaptaki en uzun yazı olan 'çocukluk çağı obezitesi' sorununu ele aldığım yazıda bunu anlatmaya çalıştım.

Kapitalizmde 'gıda güvenliği' mümkün mü sizce?

Bu sistem içinde gıda güvenliğinin sağlanabileceğini düşünmek bir yanılsamadır. Pek çok şey söylenebilir bu konuda ama ben iki konuya değineceğim.

Birincisi gıda üretimi insanların bin yıllar boyunca kendi başlarına ya da birileri ile birlikte ama otonom olarak yaptıkları bir şeydi. Yani çoğu durumda insanlar hem üretici ve hem de tüketiciydi. Oysa kapitalist sistemin en hazzetmediği ve hazmedemediği şey insanların kendine yeterli olmasıdır. Kendine yeterlilik derken tek başına olma halini kastetmiyorum insanların ihtiyaçlarını büyük oranda kendi başlarına

Dr. Bülent Şık

'Gıda üretim imkânları böylesine tahrip edilmesine rağmen kadın emeği gıda üretim alanlarında hâlâ çok önemli, hayatidir oysa. Bunları söylerken yiyecekleri sadece kadınların üretmesi gerektiği gibi bir şeyi kastetmek istemiyorum, yanlış olur öyle bir düşünce. Hayatın her alanında olduğu gibi orada da eşitliği sağlamak önemli ama vurgulamak istediğim şey; yiyecek üretiminde kadın emeğinin kritik önemde olmasına rağmen görmezlikten gelinmesi.'

karşılatabildiği bir durumu kastediyorum. Son elli yıl içinde ciddi tahribata uğrasa da hâlâ varlığını sürdüren küçük köylülük ya da aile çiftçiliği kendi ihtiyaçlarını karşılama haline bir örnek olarak verilebilir. Küba'da ve bazı ülkelerde kent tarımı yapılıyor şimdilerde. O da bir örnek olarak verilebilir kendine yeterliliğe. Ama genel gidişat kendine yeterliliği tahribata uğratacak şekilde oldu. Sadece baskı ve zorla da olmadı bu dönüşüm, insanların arzularını kışkırtarak, işbirlikleri vs. oluşturarak da sağlandı. Ama sonuçta kapitalist sistem gıda üretimini metalaştırdı. Bu metalaştırma süreci de insanların gıda üretim imkânlarından, becerilerinden yoksun olmaları sonucunu doğurur. Bu süreç hemen her ülkede az veya çok gözlenebilir bir şeydir. Sonuçta kendi başımıza yapabileceğimiz gıdaları artık satın alan kişiler haline geliriz. Gıda üretiminde metalaşma kitlesel ölçekte gıda maddesi üretmek anlamına gelir. Büyük ölçekte, çok miktarda gıda üretimi enerji kullanımı, atıklar, doğal hayattaki tahribat açısından ağır sorunlar doğurur. Bu sorunları dışsallaştırarak, bu sorunları çözmek için gereken çalışmaları yapmayarak ya da bu çalışmalar için gereken masrafları toplumun sırtına yıkararak idare edilebilir. Ve yıllarca da öyle olmuştur ama sonra, şimdilerde tam da içinde olduğumuz gibi ekolojik kriz, biyoçeşitlilik kaybı ya da iklim krizi gibi ağır sonuçlara yol açar bu durum ve böyle bir durumda da gıda güvenliğini sağlamak çok zorlaşır hatta çoğu zaman imkansızdır.

Tabii burada kalın çizgilerden söz ediyorum, değinilmesi gereken pek çok konu var. Gıda üretimindeki metalaşma süreci uzunca bir süre dikkate alınmamıştır örneğin. Alınmamıştır çünkü tarımsal üretim ve gıda üretimi alanlarında yapılan işleri yürütenler, tüm dünyada ağırlıklı olarak kadınlar olmuştur. Ve kadınların yaptığı bu işler hayatın devamlılığı açısından da kritik önemde olmasına karşın ekonomik faaliyetlerin asli bir konusu olarak görülmemiştir. Gıda üretim imkânları böylesine tahrip edilmesine rağmen kadın emeği gıda üretim alanlarında hâlâ çok önemli, hayatidir oysa. Bunları söylerken yiyecekleri sadece kadınların üretmesi gerektiği gibi bir şeyi kastetmek istemiyorum, yanlış olur öyle bir düşünce. Hayatın her alanında olduğu gibi orada da eşitliği sağlamak önemli ama vurgulamak istediğim şey; yiyecek üretiminde kadın emeğinin kritik önemde olmasına rağmen görmezlikten gelinmesi. Hâlâ da görmezlikten gelinen bu süreç, gıda maddelerinin metalaşması süreci ile yan yana gider.

Sorunuza verebileceğim ikinci yanıt ise bir işi yapmak için gereken zamanı kısaltan, hızlandıran süreçlerin hayatımızın her alanını kaplaması ile ilgili. Sürekli karşımıza çıkarılan 'daha hızlı, daha çabuk anlayışı' kastettiğim. Gıda bağla-

mında konuşursak üretimle tüketim arasındaki zamanın kısalması anlamına gelir bu. Ama gıda güvenliğini sağlamak yavaş işleyen bir sistem gerektirir. Gıda maddelerinin sağlıklı beslenme için uygun olup olmadığını anlamak üretimde yani toprakta başlayan, sofrada biten bir süreçte kamusal olarak bazı çalışmaların, çeşitli test ve ölçümlerin yapılmasını gerektirir en basitinden. Ama bu çalışmaları yapmak bir maliyettir ve bu maliyetin bir kısmı da şirketlere yüklenir. Yani bir şirket için kârı azaltan, maliyetleri artıran bir şeydir gıda güvenliği çalışmalarını yapmak. Bundan kaçınıldığı ölçüde gıda güvenliği de sağlanamayacak demektir. Somut örneklerden biri gıda ithalatında zaman zaman kamuoyuna yansıyan gıda güvenliği sorunlarıdır. Tonlarca gıda maddesi gümrükte, gemide, soğuk havada beklerken bekleme süresini uzatacak gıda güvenliği çalışmaları, maliyeti artıran bir unsur olarak görülecektir. Böyle görüldüğü sürece de gıda güvenliği sorunları kaçınılmazdır. İşbaşındaki iktidarlar bu sorunların münferit yani ara sıra olan şeyler olduğunu dile getirir ama gerçek tam aksidir.

'ÇİFTÇİLER ŞİRKETLERİN İNSAFINA TERK EDİLDİ'

İhraç edilen meyve ve sebzeler de olmasa sanırım gıda ürünlerindeki zehirlerden hiç haberimiz olmayacak. Kamuoyu nasıl bu kadar bilgisiz kaldı? Ne yapılabilir?

Bu konunun çeşitli yönleri var. En başta 'neden tarımsal üretimde bu kadar çok zehirli kimyasal kullanılıyor?' sorusuna yanıt vermek gerekiyor. Bu soruya kısaca yanıt vermek gerekirse tarımsal üretim kesinlikle desteklenmesi gereken, piyasa koşullarına terk edilmemesi gereken bir sistem. Oysa kabaca bir genelleme yaparsam ülkemizde çiftçilerin piyasadaki şirketlerin insafına terk edildiğini söyleyebilirim. Tohumu satan da tarım zehirlerini satan da aynı şirketler. Gıdalardaki zehirli kimyasalların varlığı doğal değil elbette. Durduk yere gıdalarda zehirli kimyasal kalıntısı çıkmaz. Aslında tarımsal üretimi piyasa koşullarına terk etmenin, piyasa ilişkilerine bütünüyle tabi kılmanın sonuçlarından biridir gıdalardaki zehir kalıntıları. Öncelikle bu boyunduruğu kırmak gerekir.

Tarımsal üretim doğal koşullara çok bağımlıdır; gıda üretimi yıldan yıla, mevsimden mevsime değişiklik gösterir. Çiftçilerin zararını indirgeyecek, çeşitli teşvik ve sübvansiyonlarla sağlıklı gıda maddeleri üretmelerini sağlayacak bir sistem şarttır. Bu yapılamaz ya da çok maliyetli bir iş gibi düşünülüyor ama bu düşünce doğru değil. Zehirli kimyasal kullanımı-

'Çiftçilerin zararını indirgeyecek, çeşitli teşvik ve sübvansiyonlarla sağlıklı gıda maddeleri üretmelerini sağlayacak bir sistem şarttır. Bu yapılamaz ya da çok maliyetli bir iş gibi düşünülüyor ama bu düşünce doğru değil. Zehirli kimyasal kullanımının fazla olduğu bir tarımsal üretimin insan sağlığı ve doğal hayata zararı yani toplumsal maliyeti çok daha yüksektir.'

nın fazla olduğu bir tarımsal üretimin insan sağlığı ve doğal hayata zararı yani toplumsal maliyeti çok daha yüksektir. Dolayısıyla, biraz da ne yapılabilir sorunuza yanıt olsun diye söyleyeyim; öncelikle zehirli madde kullanılmasını azaltacak kamusal destekleri, pratikleri, önlemleri hayata geçirmek gerekiyor diyebilirim. Ama sadece bu da değil. Halk sağlığını koruma amacıyla yapılması gereken çalışmaların da savsaklanması söz konusu. Gerek Tarım Bakanlığı ve gerekse Sağlık Bakanlığı hiç bu kadar zaaf içinde olmamıştı.

Bu sorunların görmezden gelinmesinde, kamuoyunun bilgisiz kalmasında medyanın da çok payı var. Medya bu sorunları ele aldığı zaman meseleyi olayın faillerine, sorumlularına hiç değinmeden sunuyor. Bu ise insanların kendilerini çaresiz hissetmesine neden oluyor. Oysa ülkemizdeki tarım bakanı ve bakanlık yetkilileri bu tip sorunların en baştaki sorumlularıdır. Sonra da şirketlerdir. Medyada hiç şirket ismi geçtiğini duydunuz mu? Sanki bu zehirli ürünlerin ticaretini yapan şirketler yok, bu ürünler öyle kendi başlarına yürüye yürüye gümrükleri geçiyorlar sonra da geri geliyorlar. Gıda maddelerinin üretiminde, ithalat ve ihracatında sorumlu olan çok sayıda kurum var. Kamusal bir iştir bu ama kamu tahrip olunca ya da şimdi daha çok gözlemediği üzere aradan çekilince pek çok sorun ortaya çıkıyor.

Ne yapılabilir sorusuna yine aynı yanıtı vereceğim; politika yapmaktan, hayatımızı ilgilendiren süreçlere müdahil olmaktan vazgeçmemeliyiz.

Kitapta maruz kaldığımız zehirler konusunda oldukça net bilgiler veriyorsunuz. Organik beslenme ya da evde yemek yapma zehirlerden koruyor mu bizi?

Korur elbette ama yukarıda da ifade etmeye çabaladığım gibi gelecek nesillerin hayatını da güvence altına alacak kesin bir korunma, hayatlarımız üzerinde belirleyici kararlar alan siyasal süreçlere müdahil olabilmekle sağlanabilir. Politika yapmaktan, politika yapmanın imkânlarını genişletebilmekten söz ediyorum. Bunu sağlayabildiğimiz ölçüde daha kalıcı çözümlere ulaşmamız da olanaklı olacaktır. İlk anda aklımıza siyasal partiler geliyor elbette ama çok sayıda örgüt ve oluşum var politika yapma imkânı bulunabilecek. Örneğin tohum takas ağları, çiftçi örgütleri, kooperatifler, topluluk destekli tarım oluşumları, gıda, ekoloji, çevre sorunları ve su hakkı konusunda mücadele veren çeşitli örgütler şu anda aklıma gelenler. Medya da önemli. Doğru bilgilenmemizi sağlayacak alternatif bir medyayı nasıl oluşturabiliriz; internetteki çeşitli portallar; sosyal medya üzerinden organize olan çeşitli siteler içinden güvenilir, işe yarar veriyi nasıl süzebiliriz önümüzde duran en kritik sorulardan bir başkası. Daha iyi bir hayatı mümkün kılabilmek için gücümüz yettiği ölçüde çabalamak gerekiyor.

Mutfaktaki Kimyacı, Bülent Şık, syf. 288, Doğan Kitap, 2018

Soğuk Toprak: Olay yerine Che Guevara tişörtüyle mi gelinir?

Güç ve iktidar mefhumlarının merkezinde olduğu hikâye, olay örgüsü ve gerçekçi atmosferi ile dikkati çekse de asıl etkileyici gücünü sahici diyaloglarından alıyor, diyebiliriz. Her ne kadar eğlenceli bir tip olsa da, karikatüre asla dönüşmeyen Duffy, cinayet mahalline gittiği bir gün şefi tarafından, “Sen tam bir andavalsın. Olay yerine silahsız, spor ayakkabı ve Che Guevara tişörtüyle mi gelinir?” cümleleriyle azarlanır.

Soner Sert

İbrahim Yıldız ve Osman İşçi çevirisiyle Dipnot Yayınları tarafından yayımlanan Adrian McKinty imzalı Soğuk Toprak, aynı yayınevinden çıkan politik polisiye serisinin ikinci kitabı olma özelliğini taşıyor. Evvel zamanda Dominique Manotti'nin 'Fırar' kitabını yayımlayan Dipnot, Kızıl Tugayların odağında olduğu bir polisiye hikâyenin okur ile buluşmasını sağlamıştı.

Bu kez IRA'nın öznesini oluşturduğu bir hikâyeyi Komiser yardımcısı Dedektif Duffy'nin gözünden, Soğuk Toprak

adlı kitap aracılığıyla okuyoruz. Kuzey İrlanda'da dedektif olarak çalışan Duffy, önceleri önemsiz ve ufak dosyalara baksa da, amiri tarafından verilen seri katil dosyasına amiyane tabirle söylersek uçarak atlar. Başlarda 'Kuzey İrlanda'da seri katil olmaz' düşüncesiyle olayı küçümsese de, peş peşe gerçekleşen cinayetler zamanla ilgisini çeker. Dönem, IRA'nın gücünü arttırdığı, Belfast sokaklarında her gün ve gece eylemlerin yapıldığı, Bobby Sands'ın ve arkadaşlarının açlık grevlerinde hayatını kaybettiği dönemdir. Üstelik İngilizlerin Demir Lady'si Margaret Thatcher iktidardadır. Hem kendi ülkesindeki muhaliflere hem de Kuzey İrlanda ve İskoçya gibi ülkelerde yaşayan 'geçmiş dönem' sömürge-lerine zulüm etmektedir.

İki eşcinsel karakterin aynı gece öldürülmesi ile başlayan bir dizi cinayeti konu alan dosyaya çok geçmeden hamile bir kadın cinayeti de eklenir. Dönemin Kuzey İrlanda'sında eşcinsellik suç olarak nitelenmektedir. Üstelik hem devlet, hem de IRA -ki kitapta sık sık "Diz kapaklarından vururlar" cümlesi ile cezalandırma yöntemine atıf yapılmaktadır- bu meselesinin karşısında bir yerde pozisyon alırlar. Ancak, Dedektif Duffy'nin deyimiyle, "Eşcinsellik suç fakat birini öldürmek de suç"tur. Bu motivasyonla, katili yakalamaya girişen kahramanız, çok geçmeden kendisini başka cinayetler içerisinde bulur. Çok trajik olsa da IRA'nın siyasi kanadı olarak nitelenen Sinn Fein'den ve aynı kanadın basın danışmanı olan Freddie'den yardım ister. Duffy'ye göre, şu günlerde basın açlık grevlerine sık sık yer vermektedir. Ancak bu seri katil meselesi uzarsa, açlık grevlerine verilen yer azalacak ve insanlar artık sadece seri katili konuşuyor olacaktır. Sinn Fein'e yaptığı bu açıklama, onlar tarafından da ilgi görür. Ancak, ortalık fazlasıyla karışıktır, şu an kimse bu meselesinin üzerine düşünmek istemez.

Dedektif Duffy ise üniversitede aldığı psikoloji eğitimine güvenmekte, bir dizi ipucu olarak gördüğü belirtilere yu-mlmakta ve var gücü ile meselesi çözmeye çalışmaktadır. Öyle ki, bazı zamanlar akıl sağlığını yitirdiğini bile düşünürüz. Ancak çok geçmeden aynı dosyadan el çektilir ve yerine başkası atanır. Duffy pes etmez ve canı pahasına da olsa olayın peşini bırakmaz. Odağında devlet ve örgüt arasındaki çatışmanın olduğu bir dizi olayın kapısı muhbirin evine açılır. Ve meselenin nefret cinayetleri olmadığı ortaya çıkar.

Güç ve iktidar mefhumlarının merkezinde olduğu hikâye, olay örgüsü ve gerçekçi atmosferi ile dikkati çekse de asıl etkileyici gücünü sahici diyaloglarından alıyor, diyebiliriz. Dönemin siyasal ve kültürel olaylarının da karakterler ara-

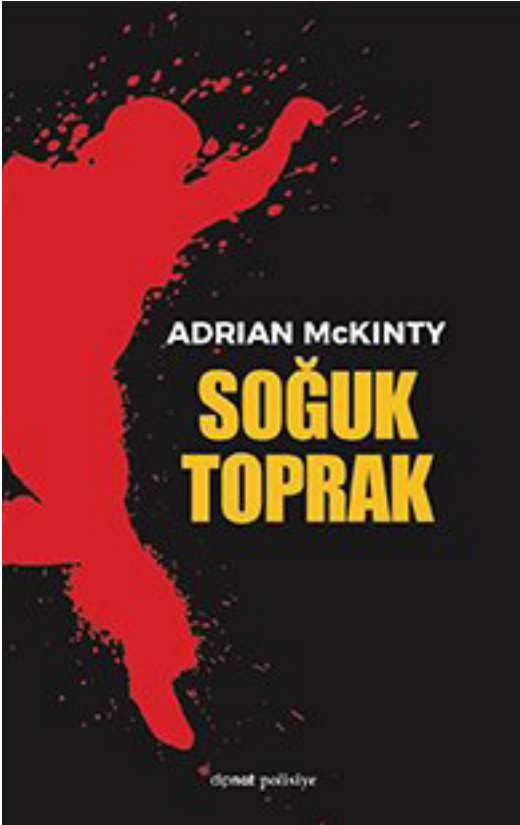
'Güç ve iktidar mefhumlarının merkezinde olduğu hikâye, olay örgüsü ve gerçekçi atmosferi ile dikkati çekse de asıl etkileyici gücünü sahici diyaloglarından alıyor.'

cılığı ile yorumlandığı diyaloglar, kitabı neredeyse tarihi roman olarak bile niteleyebilir. Gerçek kişilerin sık sık görüldüğü, tarihi olayların hikâyeyi yönlendirdiği bölümler ayrıca dikkat değer. Karakterlerin ritüelleri ve geçmiş hikâyeleri, yazarın mekân tasvirleri ve yalın anlatımı ile birleştiğinde gerçekçi fotoğraflar ortaya çıkarıyor.

Dedektif Duffy'nin karakteri ise özenle çiziliyor. Her sabah arabasının altında bomba olup olmadığını kontrol eden, kendisine taş atan protestoculara sivil itaatsizliği öneren ve kafasına taş yiyen Duffy, sert ve hoyrat bir yapıya sahip değildir. Her ne kadar eğlenceli bir tip olsa da, karikatüre asla dönüşmeyen Duffy, cinayet mahalline gittiği bir gün şefi tarafından, "Sen tam bir andavalsın. Olay yerine silahsız, spor ayakkabı ve Che Guevara tişörtüyle mi gelinir?" cümleleriyle azarlanır. Neden polis olduğu sorusuna ise, "Havalı üniformalar... Her sabah işe giderken öldürülme ihtimalinin verdiği heyecan..." diyebilecek kadar ukala ve alaycıdır. Bir yanıla apolitik görünse de, "Tarafımı seçmeye en yakın olduğum an Kanlı Pazar* ertesinde babamla birlikte Derry'deki cenaze törenlerine katıldığım gün oldu; o gün yirmi-dört saat IRA'ya katılma konusunu düşünmüştüm" diyebilecek kadar savrulma yaşamıştır.

Kitabın diğer gücü ise polisiyenin dar kalıplarına sıkışmadan, katilin kim olduğuyla fazlasıyla ilgilenmeden ve olayları sadece neden ve sonuçlarına indirgemenen, dönemin gerçekçi bir tahlilinin gözler önüne serilmesidir. 80'li yıllar Kuzey İrlanda'sının pek çok özelliği bu romanda karşımıza çıkmaktadır. Yazar, dramaturgiyi polisiye olayların üzerine kursa da, asıl etkiyi atmosfer yaratmadaki beceresinden dolayı sağlamaktadır. Bu becerenin su götürmez yanı ise olaylar arasındaki ritmin sürekliliğinden ve bir an bile olsa sekteye uğramamasından kaynaklanmaktadır. Anlatım düz ve akışkandır. Yazar, okurdan kendisini suya bırakmasını istemektedir.

Soğuk Toprak, Adrian McKinty, sfy. 384, Dipnot Yayınları, 2018

*Bilindiği gibi 30 Ocak 1972'de Kuzey İrlanda'nın Derry kentinde düzenlenen protestoya İngiliz askerleri tarafından ateş açılmış ve on dört kişi yaşamını yitirmiştir. Bu olaya Kanlı Pazar ismi verilmiştir.

Mehveş Evin: Siyasal İslam değil, eş dost kapitalizmi var

Mehveş Evin, A'dan Z'ye Buraya Nasıl Geldik kitabını herhangi kesim ya da ideoloji için yazmadığını söylüyor. Medyanın bu noktaya gelmesinde gazetecilerin de sorumluluğu olduğunu ifade ediyor. Kadın gazetecilerin ise karar verici pozisyonlara nadiren yüксеlebildiğine dikkat çekiyor.

Filiz Gazi

Mehveş Evin, “Buraya Nasıl Geldik”te A'dan Z'ye memleket yanında olanı biteni yani yakın tarihi tane tane anlatmış. Kronoloji yok. Fakat ihtiyaç da duyulmuyor. Siyasal İslam'dan, şirketler medyasına, LGBT-İ haklarından, mültecilere, kurulması istenen nükleer santrallere kadar her bir konu sebatla anlatılmış.

Kitabın bir yerinde Aysel Tuğluk'un annesinin cenazesinden yaşananları başka bir yerinde Somada göz göre işlenen cinayette hayatını kaybeden, yükselen ısıdan dolayı terle dolan çizmelerini iki üç kez boşaltmak zorunda kalan maden işçilerini okuyorsunuz. Fakat bunca şey nasıl bir yöntemle anlatılmış? Evin, A'dan Z'ye her harfin karşılığına bir sözcük seçmiş. Misal, A'da 'ağaç'tan yola çıkarak Gezi sürecini, F harfinde 'fitrat'tan yola çıkarak Soma faciası ve ülkede yaşanan iş cinayetlerini anlatmış. Yöntem olarak eğlenceli olsa da içerik olarak can yakıcı onlarca meseleyi irdelemiş Evin.

Mehveş Evin'le kitabını, medyanın geldiği son noktayı, atılmadan önce yaşadıklarını ve daha pek çok konuyu konuştuk.

Bu kadar şeyi niye yazdığınızı sormayacağım. Yazılma gayesi net. Kaydetmişsiniz, arşivde yerini şimdiden alır. Pek iyi şeyler yaşanmıyor memlekette. Yine de “Oğlum Levend için” demişsiniz. Kitabın gelecekte hangi hislerle okunmasını istersiniz?

Çok güzel bir soru. İki bölümde yanıtlayacağım. Arka kapakta editörlerim hoşluk yapmış ama bu kitap bir araştırmacı gazetecilik kitabı değil. Araştırmacı gazetecilik, olmayanı ortaya çıkarmak, araştırmak ve peşine düşmek faaliyetlerini içerir. Burada yazılanların hepsi açık kaynaklar. Kimi kendi yaptığım haberler, kendi ilgilendiğim meseleler kimi de bağımsız yayınlarda çalışan gazetecilerin haberleri. Dert ettiğim konuları, böyle bir formülasyonla geniş bir yelpazede aktarmaya çalıştım.

İkinci bölüme gelirim, tam da bu geleceğe bırakma kısmına. Yakın tarihte yaşadığımız çoğu şeyden toplumun büyük kesimlerinin habersiz olduğunu düşünüyorum. Etrafımda gözlemlediğim bu. Bunun bir nedeni basın üzerindeki baskı. Bir başka nedeni artık felaket haberlerine karşı içe kapanmamız. Bir ümitsizlik hali var. Neler yaşadığımızı kayda geçirmek istedim. İktidar medyasının yazdığı bir tarih zaten var. Bir de bu olmalıydı. Bu benim için sorumluluk alma anlamına geliyor. Oğlum için, evet. Gençler bilmeli. Neler yaşanıldığı bilinmeli. Bu yüzden, “neler yaşanmış?” merakıyla okunmasını isterim.

‘KİTABIMI OKUYAN AK PARTİ SEÇMENİNİN FİKRİ DEĞİŞMEZ’

Bu kitabı okuyan AK Parti seçmeninin fikri değişir mi?

Keşke AK Parti ya da MHP seçmeni kitap okusa. Bunu küçümsemek için söylemiyorum. Toplum çok derin bir kutuplaşmanın içinde ve biz bu kutuplaşmanın nasıl buralara geldiğini birebir yaşadık. Özellikle basın içerisinde... İnsanlar sadece AK Parti seçmeni ya da CHP seçmeni diye ayrılmıyor. Seçmenlerin içinde de farklı tandanslar var. Herkes kendi tercih ettiği, bildiği yazarları, aydınları takip ediyor. Hepimizin yaptığı şey bu. Mehveş Evin diye bir ismi sadece ‘muhalif bir gazeteci’ olarak biliyorsa zaten bu kitabı okumaz. Fakat bu kitap belirli bir kitleye hitap etmek için ya da herhangi bir ideoloji için yazılmış değil. Bu yüzden umarım

‘Neler yaşadığımızı kayda geçirmek istedim. İktidar medyasının yazdığı bir tarih zaten var. Bir de bu olmalıydı. Bu benim için sorumluluk alma anlamına geliyor. Oğlum için, evet. Gençler bilmeli. Neler yaşanıldığı bilinmeli.’

'Plastik mermilerle, kurşunla insanların doğrudan hedef alınması, insanların gözlerinin çıkarılması... Sokakta yaşanabilecek en ağır şiddet biçimiydi. Gezi'den sonra iç güvenlikle ilgili alınan kararlar zaten bu işlerin öyle kolay olamayacağını gösterdi. 7 Haziran seçiminin iptal edilmesi ise çok büyük bir dönüm noktasıydı. Açık açık kaos ortamına gireceğimiz ilan edildi. Ondan sonra hep karamsar oldum.'

okunur. Bir de, bugünlerde ekonomik kriz konuşulurken bu soru çok gündeme geliyor: Buraya nasıl geldik? Neoliberal politikalarda nasıl hatalar yapıldı? Başka alanlar için de "buraya nasıl geldik?" diye sormak gerekiyor. Sosyal politikalarda özellikle. Belki o anlamda faydası olur. Kitabımı okuyan AK Parti seçmeninin görüşleri tamamen değişir mi? Pek mümkün değil. Zannetmiyorum.

'YETMEZ AMA EVETÇİLER' GÜNAH KEÇİSİ İLAN EDİLDİ'

Buraya gelinmesinde işaret olduğunu düşündüğünüz, dikkatinizi çeken şey neydi? Yani, "Bu işin sonu buralara gider" dediniz...

İşlerin bu kadar zıvanadan çıkmasını kast ediyorsunuz. Gezi'den sonra diyebilirim. Gezi'de yaşananlar, isyanın dağıtılma biçimi işaretti. Çocukların, gençlerin, Ali İsmail'in dövülerek öldürülmesi, plastik mermilerle, kurşunla insanların doğrudan hedef alınması, insanların gözlerinin çıkarılması... Sokakta yaşanabilecek en ağır şiddet biçimiydi. Gezi'den sonra iç güvenlikle ilgili alınan kararlar zaten bu işlerin öyle kolay olamayacağını gösterdi. 7 Haziran seçiminin iptal edilmesi ise çok büyük bir dönüm noktasıydı. Açık açık kaos ortamına gireceğimiz ilan edildi. Ondan sonra hep karamsar oldum.

İzmir'de katıldığınız Cumhuriyet mitinglerinden birinden bahsediyorsunuz. Şöyle devam ediyor: "... bu mitingler dahi, AK Parti ve kimi liberallerce 'darbecilere alkış tutmak' olarak yorumlandı. Hatta yazar Ali Bayramoğlu, Cumhuriyet mitinglerinden Malatya Katliamı'na, Dink cinayetinden Trabzon'da bir papazın öldürülmesine kadar her şeyi Ergenekon'a bağlayacaktı. Bayramoğlu gibi AK Parti'yi ne yaparsa yapsın cansiperane destekleyen pek çok liberal isim, iktidarı eleştirmeye başladığında artık çok geçti." Birçok yerde 'liberal aydın' demişsiniz. Hiçbir yerde 'Yetmez ama evetçi' tanımını kullanılmamış ya da bu tanımın bahsi geçmemiş. Bu bir tercih mi?

Evet, bu bir tercih. Türkiye'de bu kavram zaten yanlış kullanılıyor. Liberal aydın, liberterler... Bu ayrı konu. 'Yetmez ama evetçiler' denen kesim aslında orijinalde siyasal İslamcı olmayan, AK Parti'den gelmeyen, kendini demokrat ve laik olarak tanımlayan kişilerdi. AK Parti'yle birlikte ise ülkenin demokratlaşacağına dair derin bir inanç beslediler. Niye o ismi kullanmadım? 'Yetmez ama evetçiler' bugün hâlâ ülke-

deki bütün melanetin sorumlusuymuş gibi damgalanıyor. Ön plana çıkarılıyor. Tekrar tekrar saldırılıyor. Bu, onların sorumluluğu yok anlamına gelmiyor. Bütün günahları küçük bir kesime yıkararak kendi sorumluluğumuzu görmezden gelemeyiz. Birilerini günah keçisi ilan etmek, Türkiye’de malesef aydın çevrelerde de geçerli bir şey. Esas olarak yıkımı yapan kimdir? Hesap kimlerden sorulmalı? Bence bunun üzerinde durmak lazım. Birkaç liberal aydın, gazeteci bir şeyi savundular, her neyse buna körü körüne inandılar. Sizin aklınız fikriniz yok muydu bunu değerlendirecek, buna karşı koyabilecek? Demek ki olmamış. Yine de şu olmalı: Özellikle bir dönem etkili olan kişilerin hakikaten artık egolarını bir kenara bırakıp, “ben burada hata yaptım” diyebilmeleri gerekiyor fakat darbe girişimine bağlantılı olarak Nazlı Ilıcak, Ahmet Altan gibi liberal isimler müebbet hapisle cezaevinde tutulurken bunu yapamazlar.

‘BİZ KAHVALTIYIZ SİZ ÖĞLE YEMEĞİ OLACAKSINIZ’

“Laik cumhuriyetin yıkılması, İslami milliyetçi bir devletin inşası söz konusuysen, belli ki laik kesimde de 28 Şubat’ta dindarlara yapıldığından bin beter intikam alınacak” diyorsunuz. Şiddet daha da devam edecek yani...

Kestirmek mümkün değil ama ‘Cumartesi Anneleri’ne müdahaleden konuşuyoruz. 90’lı yıllarda faili meçhul cinayetlerde etkin olan birtakım görevliler bugün baş tacı ediliyor. Geçmişte olanlara dair bir cezasızlık kültürü hakim. Davalar sonuçlandırılmıyor. 1915’ten bu yana azınlıklar üzerine yürütülen Türkleştirme, Sünnileştirme politikası devam ediyor. Giderek güçleneceği aşikar. Ne kadar siyasal İslam? O da şüpheli. Dersim’in üzeri örtüldü. 6-7 Eylül olayları bir tartışma meselesi olabilmekten öteye gidemedi. Bunların tekrar etme olasılığı var. Bir Kürt dostum anlatmıştı. Ona da dedesi anlatmış. Van, Tatvan’da yaşanıyor bu hikaye. Ermeni komşusu kaçarken, “Biz kahvaltıyoruz, siz öğle yemeği olacaksınız” demiş. Böyle düşünürsek hep devamı var.

Tayyip Erdoğan’ın yakın çevresi şu an hep çevresinde. Medya patronları, kısa zamanda büyük ihaleleri kapan şirketler aslında bir dönem yakın çevresinde olan insanlar. Hapishane arkadaşından tut, idolü saydığı Sadık Albayrak’a kadar. Aslında bu da bir örgütlenme. Beri taraftan daha ortada elde edilmiş bir başarı olmamasına rağmen Kılıçdaroğlu-İnce arasında yaşananları izliyoruz. Bu anlamda sağ cenahın

görece bir başarısı var mı sizce ?

Evet var. Üst düzeyde örgütlenme dediğiniz şey, eş dost kapitalizmi. O yüzden siyasal İslam konusunda az önce emin olmadığımı söyledim. Siyasal İslam eş, dost bağıyla anlatılamaz. Esas itici unsurlar başka. Daha fazla kazanmak, her şeye hakim olmak, tek söz sahibi olmak... Ben bunların dini kavramların önüne geçtiğini düşünüyorum. Tablo bunu gösteriyor. Sadece saraya bakmak bile yeterli. "Ne olacak ki sadece 1500 oda var" falan denmesi bile bunun bir kanıtı bence. Ana muhalefet elindeki imkanları o kadar kötü kullandı ki... Mesela CHP'li cenahın da sahip olduğu medya kanalları var. Orada bile CHP'nin bir fraksiyonu hakim. CHP kendi içinde meseleleri çözememiş bir ana muhalefet partisi. Köyleri dolaşın... CHP seçmeni de bunu görüyor.

Buraya Nasıl Geldik'te, AK Parti'yi ve doğal olarak Erdoğan'ı ense mesafesinden takip ediyorsunuz. Uç noktada değişen söylemleri, politikaları... Röportaj yapma imkanınız olsa ne sorardınız?

Güzel soru. Son 16 yıldan bahsediyorsak tabii ki de Erdoğan ve AK Parti'den bahsedeceğiz. Bu sadece Ankara ya da ağır siyasetle ilgili değil. Her alana karışan, tek karar verici olmak isteyen bir siyasi lider var. Muhalefetin tutumunu, hatalarını da elimden geldiğince yazmaya çalıştım. Bu soruya birkaç soru sonra yanıt vereyim.

'AK Parti'yi, Refah Partisi döneminden beri bugünlere getiren de kadın örgütleridir. 28 Şubat mağduru kadınlar kapı kapı dolaştılar. Keşke o kadınlar bugün birtakım erkek figürler arkasında ezilmeyi ve itaat etmeyi kabul etmese ve başka kadınlarla bir araya gelebilseler.'

'AK PARTİ'Yİ BUGÜNE GETİREN KADIN ÖRGÜTLERİDİR'

Kadın mücadelesinden umutlusunuz. Kitabın bir yerinde "Adil, eşit ve özgür bir topluma eğer bir gün kavuşabileceksek bu ancak kadınların yılmayan mücadelesiyle mümkün olacak" diyorsunuz. Nasıl?

Böyle düşünüyorum çünkü OHAL koşullarında dahi en etkin biçimde sokakta olan kadınlardı. Bir de şu var: Türkiye'de en temel meselelerde bile muhalefet ortaklaşmıyor. Fakat kadınlar, hakları söz konusu olduğunda Kürt, Alevi, Rum, Türk, Laz vs. fark etmeksizin, ideolojik farklılıklarına rağmen, baş örtülü, örtüsüz bunları aşabiliyorlar. Sivil toplum çalışmalarında, sokakta bunu görüyorum. O yüzden ümitliyim kadınlardan. AK Parti'yi, Refah Partisi döneminden beri bugünlere getiren de kadın örgütleridir. 28 Şubat mağduru kadınlar kapı kapı dolaştılar. Keşke o kadınlar bugün birtakım erkek figürler arkasında ezilmeyi ve itaat etmeyi kabul etmese ve başka kadınlarla bir araya gelebilseler.

Jin, jiyan, azadi (Kadın, yaşam, özgürlük)... Seçtiğiniz başlık ise 'Jiyan' olmuş. Yaşam. Neden?

Sokakta "jin, jiyan, azadi" diye hep bir ağızdan bağırılması bir tek herhalde kadın hareketinde olan bir şey. PKK'yle savaş, kadınların ve çocukların hayatını nasıl etkiledi? Bu, üzerinde durulmayan bir mesele. Çözüm sürecinde kadınların barış sürecindeki rolü üzerine konuşmalar olmuştu. Çözüm süreci bittikten sonra kadınlar maalesef geri plana çekilmek zorunda kaldı. İktidarın dili, militarist bir dil. Silah, savaş, operasyon... Kadınlar bu dile karşı yaşamı savunan bir dil kullanıyorlar. 'Yaşam'ı seçmem bu yüzden. Hükümetin ise nefret dili devam ediyor. Bu böyle süremez. 30 küsur yıldır sürdü. Daha da mı sürecektir? Şu an bedelli askerliğe olan talebe bakın.

'ŞEHİTLİK KAVRAMI DEVLETE SORULACAK SORULARI ENGELLİYOR'

Vicdani reddi anlattığınız başlıkta, tam söylediğiniz yere denk gelen yerde, bir başka kadın gazeteci arkadaşımız Pınar Öğünç'ün sorusunu alıntılıyorsunuz: "Zorunlu askerlik olmasaydı, Türkiye Kürtlerle barışmak için bu kadar geç kalır mıydı? Savaş, 30 yıldan fazla sürebilir miydi, 40 bin can gider miydi?" Katılıyor musunuz?

Yine devam ederdi ama belki daha farklı yaklaşılabilirdi bir

takım meselelere. Savaş politikaları hem devlet için hem de örgüt için bir var olma biçimi. Bugün paralı askerliği kim yapıyor? İş bulamayan, eğitim imkanı bulamayan gençler. Şu an çatışmalı yerlerde paralı askerlerin bulunması zorunlu. Bedelli imkanı olmayan aileler, çocuklarını askere göndermek zorundalar. Görev yeri nereye çıktı diye yürekleri ağzında beklemek zorundalar. Tabii ‘vatan için canımız feda’ gibi söylemlerle de karşılaşıyoruz. Buna kalben inananlar olduğunu düşünmüyorum. İnsan kendi çocuğunu bile bile nasıl savaşa gönderir? Bunu pek aklım almıyor. Burada ‘vatan’, ‘şehitlik’ gibi kavramlar giriyor devreye.

İki tarafta da şehitlik kavramı var. 1996’da, Dersim’de askeri bir bayrak törenine dalıp üzerindeki bombayı patlatan Zilan’ın hikayesini anlatırken şöyle yazmışsınız: “Kürt medyasında da ölümleri şahsileştirmeme kaygısı yaygın. Militanların ölümünü kutsayan bir dile, efsaneleştirilmiş hikayelere Kürt medyasında sık rastlanıyor.” İşin içinden çıkılmaz bir durum gibi?

Örgütte farklı temelleri var. Diğer tarafta ise dini unsurlar etkili. Şehitlik mertebesi, bu ölümleri anlamlandırmak, “boşa ölmedi benim evladım” diyebilmek için önemli. İnsanların bu hakkını da elinden almamak lazım. Anlamak lazım. Hangi taraf olursa olsun. Diğer taraftan bu kadar cenaze gelirken, devlet bunu itirazları, “çocuğumun ölmesinde bir ihmâl var mı” gibi soruları engellemek için kullanıyor.

Milliyet’ten hangi yazınız yüzünden atıldınız?

Daha önce üç yazım sansürlenmek istenmişti. Ben kabul etmeyince yazı yayınlanmadı. Gezi’den bu yana her an bekliyordum atılmayı. Hasan Cemal, Kadri Gürsel, Aslı Aydintaşbaş benden önce atıldı. 2015’te gerek çevre meselesi gerek çözüm süreciyle ilgili pek çok yere gittim. Gazetenin isteği ile gitmiyordum. Sokağa çıkma yasakları sırasında neler olduğunu gözlemlemek üzere Silvan’a gittim ve izlenim yazdım. Fakat bu yazı yayınlanmadı. Kısa süre önce ise Yeni Şafak gazetesi hedef göstermişti beni. İp zaten kopmuştu. Bugünün moda tabiriyle, yollarımızı ayırdık. Atıldım.

‘KÜRT BASININA SADECE ETİKET OLARAK BAKAN GAZETECİLER VAR’

Medyayı, inşaat, enerji, bankacılık gibi sektörde olan insanlar yönetiyor. Niçin?

80’lerin sonundan bu yana medya sahipleri bankacılık, inşaat, enerji yatırımları olan kişilerle doğrudan göbekten bağlı kişiler. Medya, iktidara bağlı kişiler tarafından yönetil-

‘Sokağa çıkma yasakları sırasında neler olduğunu gözlemlemek üzere Silvan’a gittim ve izlenim yazdım. Fakat bu yazı yayınlanmadı. Kısa süre önce ise Yeni Şafak gazetesi hedef göstermişti beni. İp zaten kopmuştu. Bugünün moda tabiriyle, yollarımızı ayırdık. Atıldım.’

diği için gazeteciler de basın etik kurallarını net bir şekilde ortaya koyamadı. Bugün basının yok oluşunun sebebi bu. Bir tek patronlar değil; gazetecilerin de sorumluluğu var. Bu alışkanlık AK Parti iktidarıyla başlamadı. 90'lı yılların gazetecilerinin, medya patronlarının yaptığı hataları unutmamak lazım. Erdoğan bu işin nasıl olacağını gördü. Medya-yı satın aldı. Alamadığı medya kurumlarının alanını daralttı, ihalelerine engel oldu. En son artık fiziksel saldırı boyutuna getirildi.

Hükümet politikaları, muhalefetin yetersizliği... Bunlar biteviye konuşulan şeyler. Peki gazeteciler açısından hangi hatalar yapıldı?

Farklı görüşler, ideolojiler, patronajlar etrafında çok derin çatlaklar daha öncesinde başlamıştı. Ergenekon davası üzerinden de çok hatalı yayıncılık yapıldı. Fakat mesela birtakım basın ilkeleri etrafında toplanılmadı. Bir grup diğer grubu hep dışladı. Bu daha da küçük grupların oluşmasına neden oldu. Meslek kuruluşları ise yeterince kapsayıcı olamadı. Kıymetli çabalar oldu fakat yeterli olmadı. Basın özgürlüğü etrafında kenetlenilemedi. Türkiye'de çok zor. Bu kadar karmaşanın ortasında...

Kürt gazetecilerin sitemleri, eleştirileri oluyor. Biz gözüküyoruz şeklinde...

Bu hâlâ devam ediyor. Çözüm sürecinden sonra daha da arttı. Darbeyi yiyen hep Kürt gazeteciler oldu. 90'larda öldürülen Kürt gazetecilerin varlığından habersiz ya da bunu kabul etmeyen gazeteciler var. Kürt basınına sadece etiket olarak bakan gazeteciler var. Ben de onlardan biriydim. İşte terörist, ülkeyi bölmek istiyorlar... Öğrenmek için çaba gösterdim ve öğrendikçe dehşete kapıldım. Solcu gelenekten gelmiyorum. Kendine cumhuriyet kuşağı diyen ve o içerikte bakışa sahip olan bir ailede büyüdüm. Gazeteciliğe başladığımda en dikkat ettiğim şey iç siyasete bulaşmamaktı. İlk yıllarımda da genellikle dergilerde, dış haberde, eklerde çalıştım. Zamanla bakışım değişti. Çünkü bazı şeyleri görüp isyan ediyorsun.

'MUHALİF YAZARLARIN, YAZILARINI DEĞİŞTİRDİKLERİNE TANIKLIK ETTİM'

Hiç kişisel anlamda "Şurada yanlış yaptım" dediğiniz yer var mı?

Milliyet döneminde açıkçası pek taviz vermedim. Yönetici pozisyonundayken, evet. Bazı çalışanlara haksızlık ettiğimi düşünüyorum. Yönetici olmanın getirdiği başka türlü bir ruh hali de oluyor. İşten atılanlara yeterince destek olamadım. İyi gazeteciliği ön plana çıkarmak için daha fazla çabalama-lydım. Belli bir yere kadar gücüm yetti. Daha sert mücadele

**'Soma'ya gittim.
Engellenmedim ama
git, yaz falan gibi
bir teşvik yapılmadı.
Normalde gazetecilik
böyledir. Fikir
alışverişleri yapılır.
Çorlu'da bir tren
kazası faciası yaşandı.
Oraya gidip insanlarla
konuşuluyor mu?
Şimdi öyle bir şey
görüyor muyuz? Bitti.'**

verebilirdim. Onlar da bana ders oldu. Şu olur: Siz bir şey yazmışsınızdır. Yazdığınız şeyin haber unsurları eksiktir. Kanıtı olmadığı için boş bir iddiadır. Bu anlamda eleştirilirsiniz ve yazınız yayınlanmaz. Fakat fikirlerden ödün vermek... Kendini en muhalif en demokrat gösteren yazarların dahi yazılarını defalarca değiştirdiklerine şahit oldum. En azından bu konuda belli bir noktada durabildiğime inanıyorum. Buna rağmen Demirören beni fazla tuttu.

Niye tutmuş olabilir?

Yeni girmişlerdi basın, medya işlerine. Bir de Milliyet'e gelmeme ön ayak olan insan Tayfun Devocioğlu baskıya dayanamayarak istifa etti. O ayrıldıktan sonra sıranın bana geleceğini biliyordum ve geldi. Belki bu yüzden. Sonrasında Derya Sazak geldi. Tutunamadı. Fikret Bila geldi. Sansüre karşı kimse duramadı.

Yukarıdan hiç telefon geldi mi?

Geldi. Elimde belgeli olarak da var. Erdoğan Demirören bir yayın yönetmenine: "Çevre Bakanlığı'ndan haber aldım. Bu hanımefendi bu konuları yazmasın" diye notunu ilettiler. Yazmaya devam ettim. Derya Sazak çok heyecanlı gelmişti. Köşe yazarları sahaya çıkacak falan. Van depreminin birinci yıl dönümüydü. Bünyamin Aydın'la birlikte Van'a gittik. Bunu yayın yönetmeni talep etmişti. Yazı dizisinin anonsunu koyduk. Derya Sazak beni çağırdı ve "ilk kez yukarıdan telefon alıyorum" dedi. "Gazetecilik açısından iyi bir şey herhalde" dedim. Yazı dizisi yayınlandı ama bir daha ne anonsu verildi ne bir şey. Haber gömüldü. Halbuki hem AFAD'la hem de sivil toplum kuruluşlarıyla yani tüm taraflarla konuştuğumuz bir haberdi. "İnsanlar üşüyor, çocuklar hasta" denilmesinden rahatsız olmuşlardı.

Ondan sonra ne oldu? Haber yapmaya devam edebildiniz mi?

Ondan sonra Derya Sazak beni bir yerlere göndermekten vazgeçti. Ben genelde talepte bulundum. Soma'ya gittim. Engellenmedim ama git, yaz falan gibi bir teşvik yapılmadı. Normalde gazetecilik böyledir. Fikir alışverişleri yapılır. Çorlu'da bir tren kazası faciası yaşandı. Oraya gidip insanlarla konuşuluyor mu? Şimdi öyle bir şey görüyor muyuz? Bitti.

'KADINLARIN KARAR VERİCİ POZİSYONLARA GELMESİ NADİR'

Basında kadınlar nerelerdedeler?

Kadın gazetecilerin karar verici pozisyonlara gelmeleri çok nadir. İşte Sabiha Sertel var (İlk kadın gazeteci. 1936 yılında eşiyile birlikte Tan gazetesini kurdu. F.G.). Yakın dönem

bir ulusal gazetenin yayın yönetmenliğini yapmış Nurcan Akad var (Akşam gazetesi). Medyada başka pek çok sektörde olduğu gibi 'cam tavan' denen mesele var (Bir feminist kuram tanımlaması. Hiyerarşik bir yapı içerisinde kadınların veya azınlıkların daha üst pozisyonları elde etmelerini engelleyen yapay bariyerler. F.G.). Çok sayıda kadın çalışan vardır. Muhabir, grafiker, reklamcı ama yazı işleri toplantı masasına geldiğinde kadın sayısı azalır. Yayın yönetmeni, koordinatörü gibi en üst yönetim kadrosunda neredeyse hiç kadın göremezsin. Bunu kırabilen birkaç yayın organı var. Evrensel, Cumhuriyet'e baktığında bir takım bölümlerin şefliğinde kadınları görüyorsun ama başka yerde göremezsin.

Peki, çocuklu olmak?

Üniversitede evliydim ve çocuğum oldu. Çok hesapta yoktu. Üniversiteyi bitirdikten sonra basında çalışmaya başladım. Oğlum o zaman 3,5 yaşına gelmişti. Basında ve başka yerlerde işe alırken bile genç kadınlar "Bu yarın öbür gün evlenir, çocuk sahibi olur, izinlerini kullanır, mesai saatlerine uyum sağlayamaz" diye istenmez. Karar verici pozisyonlar için neden olarak bu da gösterilir. Zaten ekmek aslanın ağzındayken "Ya ben doğurdum. İznimi şu kadar kullandım. 2-3 sene sonra geri döneyim" diyemiyorsunuz.

Kitabı yazarken endişe duyduunuz mu?

2015'te başladığım ruh haliyle bitirdiğim ruh hali çok farklı. Aradan bir OHAL geçti. Bir darbe girişimi oldu. Onlarca meslektaşımız tutuklandı. Siyasiler hapse atıldı. Hukukun üstünlüğü diye bir şey kalmadı. İktidar kendisi için tehlike olduğunuzu düşünüyorsa kapınıza polisleri yollayıverir. Bunu pek çok arkadaşımız yaşadı. Ben de tabii ki endişeye kapıldım. Yani Kürt meselesi hakkında yazıyor olmak bile bir sorun olabilir ama biz bunları yapmazsak ne yapacağız?

Yayınevi bulmakta zorluk çektiniz mi?

Hayır. Başta el sıkıştığım yayınevi, OHAL yüzünden gazeteci kitaplarını yayınlamaktan vazgeçti. Bu motivasyonumu tabii ki de bozdu ama devam ettim. Sağ olsun, Kara Karga Yayınları hiç ikilemeden arkamda durdu.

Tekrar o soruya döneyim. Erdoğan'a ne sorardınız?

1500 odalı sarayında rahat uyuyor mu?

Yanıtı ne olurdu sizce?

Samimi bir yanıt vereceğini zannetmiyorum. Nefret söylemiyle cevap vereceğini tahmin ediyorum. Sorunun altında kristalleşen bir sürü şey var. Demokrasi vaadiyle yola çıkıldı ve buralara gelindi. Basamak basamak böyle bir çöküş yaşanırken, birbirine düşman bir toplum yaratılırken belki kendini çok başarılı görüyordur. Büyük ihtimalle de öyle görüyordur.

A'dan Z'ye Buraya Nasıl Geldik,
Mehveş Evin, syf. 528, Karakarga
Yayınları,2018.

Seyahat Ya Resulallah!

Yüz Yıl Önce Güney Afrika, Brezilya'da İlk Müslümanlar ve Türk Denizcilerinin İlk Amerika Seferi: Dünyanın farklı yerlerinde bulunan Müslüman ahalisine İslam'ı hakkıyla öğretmek üzere gönderilen alimlerin aralarında büyük tesadüfler bulunan seyahatnâmelerinin serüvenleri...

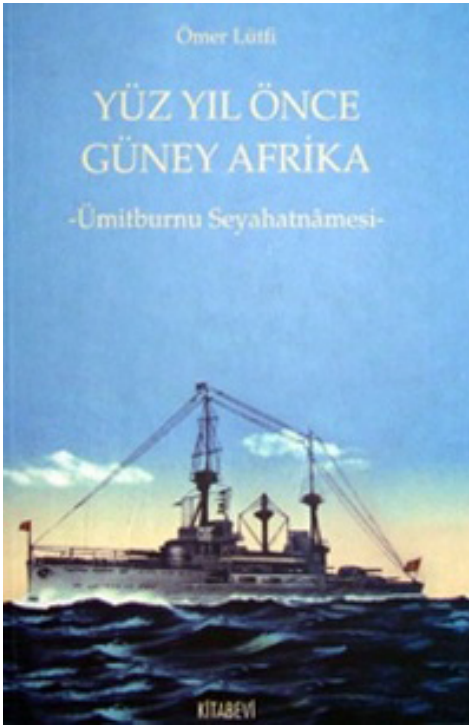

19'uncu yüzyılın ikinci yarısında birbirinden habersizce yazılan, buna rağmen aralarında büyük tesadüfler bulunan üç seyahatnâmeğe rast geldiğimde epey bir heyecanlanmışım. Üstelik bunlardan ikisinin, Osmanlı'nın (tesadüfi de olsa) ilk Amerika seferini gerçekleştirmesi / kaleme alması da cabası.

Okan Çil

İşte bu pek ilginç ve bir o kadar da masalsı serüvene başlamadan evvel, en az kendisi kadar merak uyandırıcı ön hikayesine kulak kabartmak gerekiyor.

Yıl 1862, Londra Büyükelçisi Kostaki Müsürüs Paşa, İngiliz Kraliçesinin gönderdiği yazıyı Sultan Abdülaziz'e arz eder. Yazıda geçen hususa göre; İngiliz sömürgesinde bulunan Ümit Burnu'ndaki Müslüman ahalisi, kendilerine İslam'ı hakkıyla öğretecek bir alim talep etmektedirler. Hemen her konuda ihtilafa düşmeleri, bağlı oldukları imamların keyfi tutumlar sergilemeleri nedeniyle ciddi problemler yaşamak-

Yüz Yıl Önce Güney Afrika – Ümit Burnu Seyahatnâmesi, Ömer Lütfi, Kitabevi Yayınları, Haz: Hüseyin Yorulmaz

Brezilya'da İlk Müslümanlar – Brezilya Seyahatnâmesi, Bağdatlı Abdurrahman Efendi, Syf. 72, Kitabevi Yayınları, Haz: N. Ahmet Özalp, Çev: Antepli Mehmed Şerif

tan illallah etmektedirler zira.

Hatta Müslümanların Ümit Burnu Valisine yazdıkları mektupta *“Malûmdur ki, her millet kendi din ve mezhebini layığıyla bilip icra eylemeye mecbur bulunduğundan bizim de meslek ve mezhebimiz üzere olmağımız tabiidir. Halbuki bizim lisanımız olan Cava lisanını unuttuğumuzdan ve elimizde bulunan kitap ve risaleler de Cava diliyle yazıldığından, onları da okuyup anlamak için bir muallime muhtaç olduğumuz bedîhîdir. Bu yüzden bizim talim ve tedrisimiz için Müslüman memleketlerden bir muallim getirilmesi ve hal-i pür-melâlimize merhamet eylemenizi ricâ ve niyâz eyleyiz,”* derler. (Ömer Lütfi, syf:27)

Bu talep önce kraliçeye, ardından Sultan Abdülazîze iletince Bağdat ulemasından Ebubekir Efendi'ye görev verilir. O da yanına 7500 kuruş harcırahını, din kitaplarını ve öğrencisi Ömer Lütfi'yi alarak, Paris büyükelçiliğine atanan Mehmet Cemil Paşa'yla birlikte Fransa vapuruna binip İstanbul'dan ayrılır.

Ve biz Ömer Lütfi'nin yazdığı Ümit Burnu Seyahatnâmesi'yle yolculuğa ortak oluruz. Ömer Lütfi, geçip gördüğü şehirlere dair izlenimlerini, hayret ve teessüflerini açık açık belirtir. Marsilya'dan bindikleri trenle bir dağ tüneline geçerken yaşadığı şaşkınlığını, Paris caddelerinin yan yana otuz araba sığacak genişlikte olduğunu, Londra'da köpeklerin uşak gibi alışverişe yollandığını anlatır ha anlatır.

Hayvanlara dair yaşadığı şaşkınlık bu kadarla da bitmez. Ebubekir Efendi'yle birlikte, hayvanat bahçesinde ayların olduğu yere giderler sonra. Ayların süpürgeyle bir odayı temizlediğini, diğer ayların masaya oturup sohbet eder gibi geniş getirdiklerini, hatta evrak bile imzaladıklarını yazar.

Londra'dan bindikleri bir vapurla kırk dört gün yaptıkları yolculuk nihayetinde, Tarih 17 Ocak 1863'ü gösterdiğinde, Ebubekir Efendi'yle Ömer Lütfi Ümit Burnu'na ulaşırlar. Yöre Müslümanlarıyla tanışıp, gerekli yazışmaları ulaştırmanın ardından ilim tahsiline başlarlar.

Yıl 1865'i gösterdiğindeyse, İstanbul'dan Basra'ya gitmek üzere görevlendirilmiş, Bursa ve İzmir isimli iki savaş gemisi yola çıkar. Bursa gemisinde görevli Mühendis Faik'in tuttuğu Seyahatnâme-i Bahri Muhit, her ne kadar teknik detayları, koordinatları ve yer yer yaşanmış olayları bildirirse de, aynı gemide yazılacak olan bir seyahatnâme daha vardır. Gemiye imam olarak atanan Bağdatlı Abdurrahman Efendi'nin Brezilya Seyahatnâmesi... (Orijinal ismi Tesliyetü'l Garib.)

Basra'ya yönelen bu iki gemi, denizde yaşadıkları tufan ve sis nedeniyle zaman zaman birbirlerini kaybederler; zaman zaman da yaşadıkları hasarı giderebilmek için uygun bir limana yaşanıp gemileri bakımdan geçirirler.

Yine bir fırtına zamanı İzmir'le birbirlerini kaybetmişken, sadece gemi değil, personel de ciddi şekilde hasara uğrar. Fırtına dört gün boyunca sürer. Havanın normale döndüğü vakitlerde Ekvator'dan geçilir (Hatta Mühendis Faik burada, bazı denizcilerin hayali Ekvator çizgisini görebilmek için saatlerce denizi gözlediklerini yazar). Çok geçmeden daha şiddetli bir doluya ve borana tutulurlar. Faciayı atlattılar atlattılarına ama bu hasarla yolculuğa devam edemeyeceklerine kanaat getirip karşılarna çıkan Rio kıyılarına yönelirler. İzmir gemisiyle de orada buluşurlar.

“Biz Rio de Janerio limanına gelen ilk Osmanlı gemisiydik. Brezilya tarih kitaplarında Osmanlılar hakkında ‘Son derece cesur ve kahraman olmakla birlikte yamyamdırlar!’ gibi bilgiler yazılıydı. Hakkımızda bu kitaplarda okuduklarından başka bilgiye sahip olamayan Brezilya halkı, biz limana girince, sahile üşüştüler. Sonra da kayıklara binerek akın akın gemimizi ziyarete geldiler. Ama daha önce deniz kuvvetleri komutanlığınca görevlendirilen bir deniz subayı, sorduğu sorularla yamyam olup olmadığımızı araştırdı.” (Mühendis Faik, syf: 34)

Gemiler bakım için havuza gönderildiğinde, Seyahatnâme-i Bahri Muhit ve Brezilya Seyahatnâmesi, diğer bir deyişle Mühendis Faik'le Abdurrahman Efendi farklı yerlere dair tuttıkları notları koyarlar önümüze. Mühendis Faik, Brezilya tersanesinin özelliklerini, Deniz Kuvvetlerinin işleyişini, Bursa'nın bakımına dair çeşitli ayrıntıları yazarken; Abdurrahman Efendi oradaki halkın yaşayışına dair görüp ettiklerini anlatır.

Siyahi Müslümanlar, Abdurrahman Efendi'yi pek severler. Sık sık gemiye gelip, bir tercüman vasıtasıyla ondan dini bilgiler öğrenmeye çalışırlar. Öyle ki, bazen Abdurrahman Efendi'yi önlerine katıp evlerine götürdükleri, arkasında namaz kıldıkları, onu yatıya misafir ettikleri bile olur.

Rio'daki Müslüman halk da, tıpkı Ümit Burnu'ndaki gibi, İslam'ı bilmediklerinden bir sürü yalan yanlış ritüel içinde kaybolmuşlardır. Abdurrahman Efendi, gözüne ilişen bu yanlışlara müdahale ettikçe, siyahlar onu daha çok sevmeye başlar ve nihayetinde bir teklifte bulunurlar. Yanlarında kalıp, kendilerine işin aslını öğretmesini isterler.

Türk Denizcilerinin İlk Amerika Seferi
– Seyahatnâme-i Bahri Muhit, Mühendis Faik, Syf. 66, 2017, Kitabevi Yayınları,
Haz: N. Ahmet Özalp

Bursa gemisinin kaptanı bunu işitince Abdurrahman Efendi'ye çok kızar. Gemiden inmesini dahi yasaklar. Misyoner gibi anlaşılacağını, Brezilya hükümeti tarafından hizipçilikle suçlanırsa, ikisinin de başının belaya gireceğini söyler. Uzun süre konuşurlar. Nihayetinde kaptan izin verir ve Abdurrahman Efendi eşyalarını toplayarak Rio'ya yerleşir.

Tabii bu, Abdurrahman Efendi'nin seyahatnâmesinde geçen şekli. Mühendis Faik'in yazdığına göreyse o suçlunun tekidir. Müslüman siyahlar tarafından parayla satın alınmıştır.

Abdurrahman Efendi beş-altı gün ortalıktan kaybolmuş, gemi arandığında da eşyalarıyla beraber kaçtığına hükmedilmiş. Akabinde gemi kaptanı resmi makamlara durumu bildirmiş ve imamın kendilerine teslim edilmesini talep etmiş. Abdurrahman Efendi bulunduğu anda ise, gemidekilerden memnun olmadığını, Rio'da kalmak istediğini söylemiş.

“Sözün kısası, bizim İmam, Brezilya'da firar eyledi.” (Mühendis Faik, syf: 49)

Bu iki zıt ifadenin hangisinin doğru olduğu bilinmez, ama Bursa ve İzmir gemileri iki ay sonra Basra'ya doğru yola çıktığında, Abdurrahman Efendi Rio'daki siyah Müslümanlarla beraber kalmıştır. Ebubekir Efendi gibi, onlara İslam'ı anlatmaya çalışmıştır.

Rio'dakiler, siyasi baskılar nedeniyle dinlerini gizlice yaşamak zorunda olduklarından, Abdurrahman Efendi'nin işi daha zordur elbet. Bunun yanı sıra; bıyık bırakanları kafir kabul etmeleri, içkiyi mübah, tütünü haram saymaları ve pagan inançlarından kurtulamadıkları için falcılık ve büyücükle ilgilenmeleri gibi daha birçok zorluk vardır aşılması gereken.

“Kabile reisleri remil (falcılık) ve simya (büyücülük) ilimlerine büyük ilgi duyuyorlar. Bunların İslam'ın yasakladığı şeylerden olduğunu söyleyerek terk ettirmeye çalıştım. Ama terk etmeleri mümkün olmadı.” (Abdurrahman Efendi, syf: 39)

Siyah Müslümanların ve beyaz Hıristiyanların haricinde, Rio'da bir de yerliler yaşamaktadır. Abdurrahman Efendi'nin bu topluluktan bahsettiği bölüm hayli ilginçtir. Yerlilerin pek iri yarı olduğunu, ayaklarının kırk beş santime kadar uzadığını, yağmur yağdığına sırt üstü yere yatıp ayaklarıyla yağmurdan korunduklarını anlatır.

“Önceleri, ellerine geçirdikleri siyahileri yiyorlarmış. Sonraları siyahilerin de kendileri gibi insan olduklarını anlayınca yemeyi terk etmişler. Renklerinin sonradan olduğunu sandıklarından, ellerine geçirdikleri siyahileri suya sokup taşla ovarak derilerinin siyahlığını gidermeye çalışır, böylece öldürme derecesine varan eziyetler ederlermiş. Bu belaya düşen zavallılar, feryat ve figan ettikçe de zevklenerek gülerlermiş.” (Abdurrahman Efendi, syf: 53)

Abdurrahman Efendi görevine devam ederken, Bursa ve İzmir gemileri yolculuğunu sürdürmektedir. Ve demir attıkları yerlerden biri de Ümit Burnu'dur. Ebubekir Efendi ve Ömer Lütfi'nin yaklaşık iki yıldır kaldıkları yer yani...

Ebubekir Efendi ve Ömer Lütfi, aradan geçen bu süre zarfında açtıkları okulla gündüz çocuklara, akşamları yetişkinlere İslam'ı anlatıyorlardı. Yaşadıkları en büyük zorluksa, halkın geleneklerini terk etmemesi değil, içlerindeki imamların kişisel hırs ve çıkarları için halkı bile isteye kandırmalarıydı.

Hem Ömer Lütfi'nin sayehatnâmesinde, hem de Ebubekir Efendi'nin yazdığı mektuplarda, bu mücadelenin kazanıldığına yönelik net cümleler göze çarpıyor.

“Şöyle ki o havalı Müslümanları arasında öteden beri kavgaya ve ölüm sebebi olan mücerret mezheb ihtilafı Ebubekir Efendi'nin nasihat ve vaazlarının tesir ve berekâtıyla bu kerre tamamıyla zâil ve bertaraf olduğundan bütün ehl-i İslam itikatlarını düzelterek sevinç ve huzurla matlûb olan hayırlı

Piri Reis (1513)

bir kaynaşma husûse gelmiş.”(Ebubekir Efendi, Dördüncü Mektup)

Meseleye bir de Mühendis Faik açısından bakacak olursak, yine tam tersi açıklamalarla karşılaşırız. Ona göre Ebubekir Efendi çok sert ve anlayışsız adamın tekidir. Müslüman kadınlar açık gezdiği için herkesi kafirlikle suçlamış, okuldaki çocuklara şiddet uygulamış ve bunun gibi daha nice olay sonucunda halkla arası iyice açılmıştır.

“Ona on odalı bir ev, birkaç hizmetçi vermişler ve kendisine mükemmel bir maaş bağlamışlar. Ama Ebubekir Efendi, şimdye kadar hiçbir şeyde muvaffak olamamıştır... Bendeniz de bizzat Ebubekir Efendi'nin evine gidip kendisiyle bir hayli görüştüm. Kendisini biraz üzgün gördüğümü belirterek nedenini sorduğumda, halkla geçinemediğini, hatta keyfiyeti Dersaadet'e bildirerek istifanâmesini de gönderdiğini belirtti.”(Mühendis Faik, syf: 53-54)

Tıpkı Abdurrahman Efendi'nin olayı gibi, bu olayda da hangi açıklamanın doğru olduğunu bilemiyoruz.

Bursa ve İzmir gemileri, Ümit Burnu'ndan ayrılıp 14 Kasım Pazartesi günü Basra'ya ulaşırlar. “Padişahım çok yaşa!” nidaları ve top atışlarıyla karşılanırlar. Mühendis Faik'in seyahatnâmesi burada son bulur ve 1868'de yayımlanır.

Abdurrahman Efendi'ye Rio'da geçirdiği birkaç yılın ardından İstanbul'a döner ve Arapça yazdığı seyahatnâmesi, Antepli Mehmed Şerif tarafından çevrilerek 1871'de yayımlanır.

Ömer Lütfi de birkaç yıl sonra Ümit Burnu'ndan ayrılır ve İstanbul'a ulaşır. Bu seyahatnâmenin hangi yıl basıldığı belirtilmemiş. Ama kitabın ikinci kısmı olarak nitelendirilebileceğimiz Ebubekir Efendi'nin Mektupları (altı adettir) Mecmûa-ı Fünûn dergisinde çeşitli aralıklarla (1863-1866) yayımlanmıştır.

KAYNAKÇA

Bağdatlı Abdurrahman Efendi, Brezilya'da İlk Müslümanlar – Brezilya Seyahatnâmesi
Mühendis Faik, Türk Denizcilerinin İlk Amerika Seferi – Seyahatnâme-i Bahri Muhit
Ömer Lütfi, Yüz Yıl Önce Güney Afrika – Ümit Burnu Seyahatnâmesi

ETKİNLİK

OGÜN SANLISOY

28 Eylül 2018

Saat: 20:00

Sponge Pub,

Antalya

PENTAGRAM

29 Eylül 2018

Saat: 22:30

Dorock XL Beşiktaş,

İstanbul

KARDEŞ TÜRKÜLER

30 Eylül 2018

Saat: 21:15

İzmir Kültürpark Açıkha-
va Tiyatrosu,

İzmir

JEHAN BARBUR

3 Ekim 2018

Saat: 21: 00

IF Performance Hall,

Ankara

ETKİNLİK

**OZBI & GÜLGE
DURU**

04 Ekim 2018

Saat: 21:30

Holly Stone Performance
Hall,

Antalya

**ERKAN OĞUR -
İSMAIL HAKKI
DEMIRCIOĞLU**

04 Ekim 2018

Saat: 22:00

Konyaaltı Belediyesi Na-
zım Hikmet Kongre ve
Fuar Merkezi,

Antalya

SAGOPA KAJMER

05 Ekim 2018

Saat: 21:00

Volkswagen Arena,

İstanbul

**AHMET ASLAN -
ERDAL ERZİNGAN**

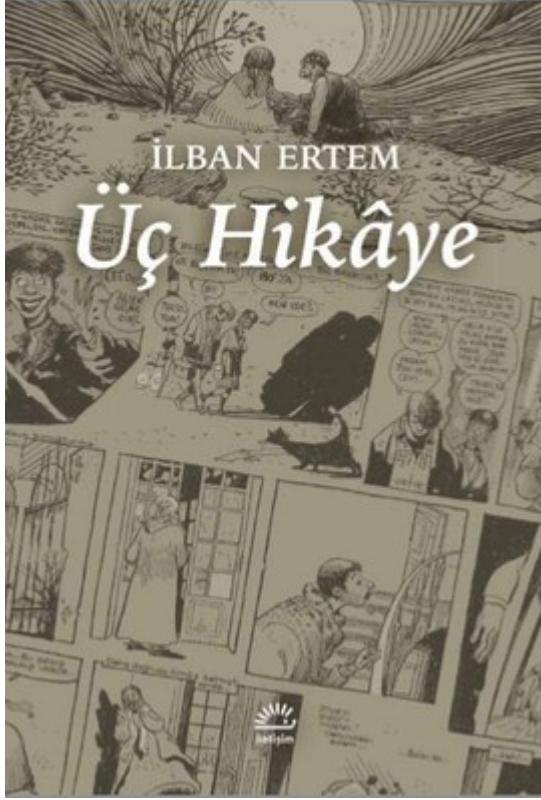
14 Ekim 2018

Saat: 21:00

İzmir Kültürpark Açıkha-
va Tiyatrosu,

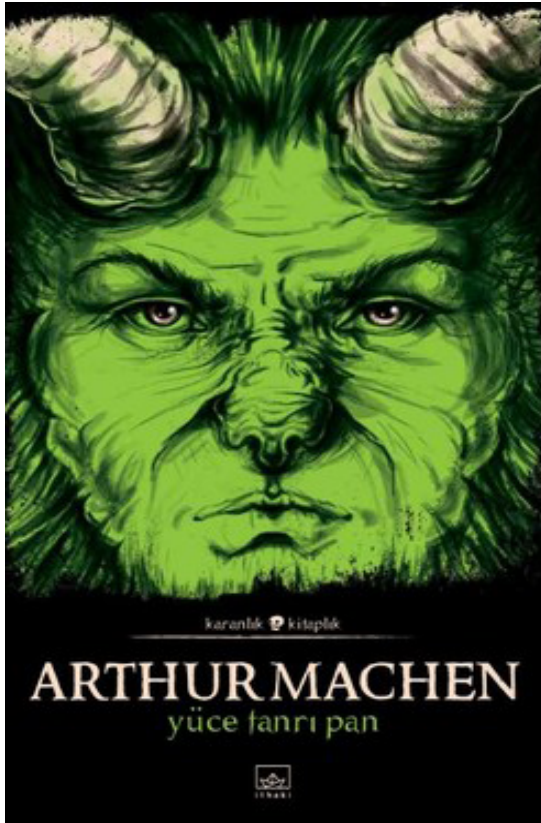
İzmir

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Üç Hikaye

Yazar: **İlban Ertem**
Yayınevi: **İletişim Yayınları**
Baskı Sayısı : **1. Basım**
Sayfa Sayısı : **139**

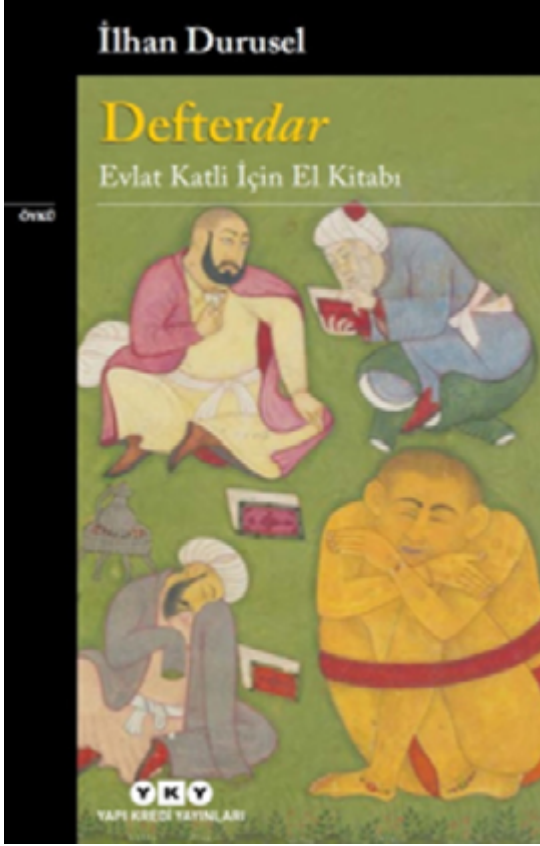

Yüce Tanrı Pan

Yazar: **Arthur Machen**
Çevirmen: **Barış Tanyeri**
Yayınevi : **Maya Kitap**
Baskı Sayısı : **1. Basım**
Sayfa Sayısı : **80**

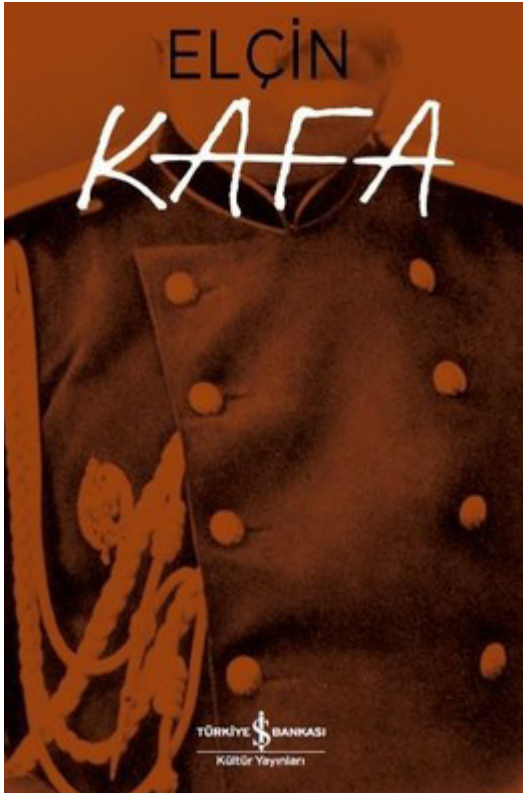

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Defterdar-Evlat Katli İçin El Kitabı

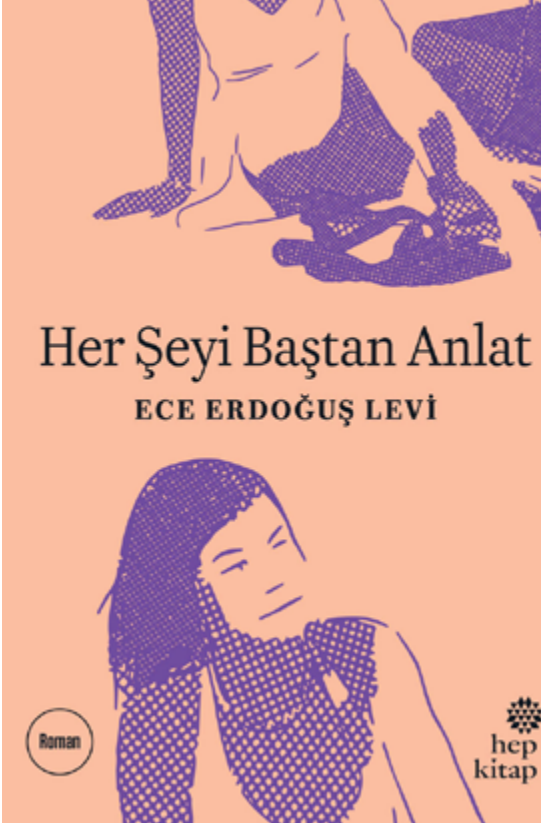
Yazar: **İlhan Durusel**
 Yayınevi : **Yapı Kredi Yayınları**
 Baskı Sayısı : **1. Basım**
 Sayfa Sayısı : **164**

Kafa

Yazar: **Elçin**
 Çevirmen: **Azad Ağaoğlu**
 Yayınevi : **İş Bankası Kültür Yayınları**
 Baskı Sayısı : **1. Basım**
 Sayfa Sayısı : **288**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Her Şeyi Baştan Anlat

Yazar: Ece Erdoğan Levi

Yayınevi: Hep Kitap

Baskı Sayısı : 1. Basım

Sayfa Sayısı : 312

Pinokyo'nun Serüvenleri

Yazar: Carlo Collodi

Çevirmen: Ümit Edeş

Yayınevi: İletişim Yayınları

Baskı Sayısı : 1. Basım

Sayfa Sayısı : 48

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Manet, Velázquez ve Estetik Modernizm

Yazar: Michel Foucault
 Çevirmen: Savaş Kılıç
 Yayınevi: İletişim Yayınları
 Baskı Sayısı : 1. Basım
 Sayfa Sayısı : 123

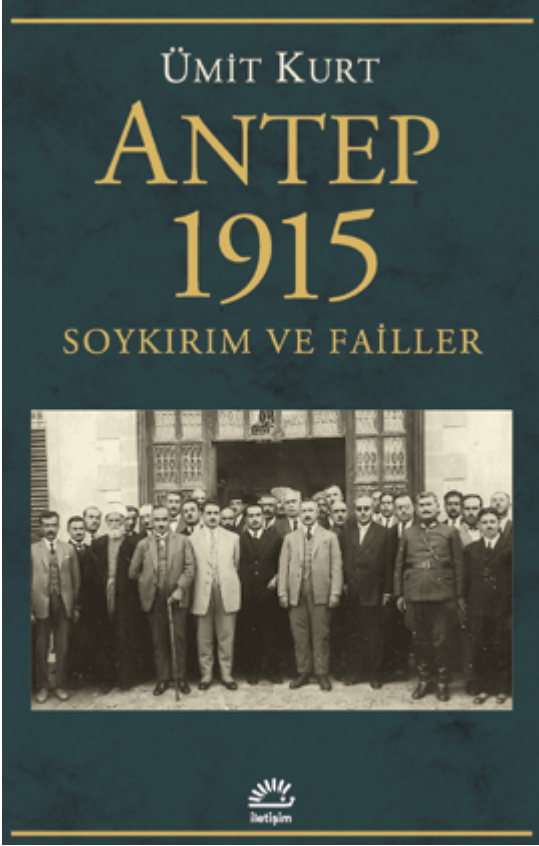

Ethan Frome

Yazar: Edith Wharton
 Çevirmen: Serpil Çağlayan
 Yayınevi : İthaki Yayınları
 Baskı Sayısı : 1. Basım
 Sayfa Sayısı : 168

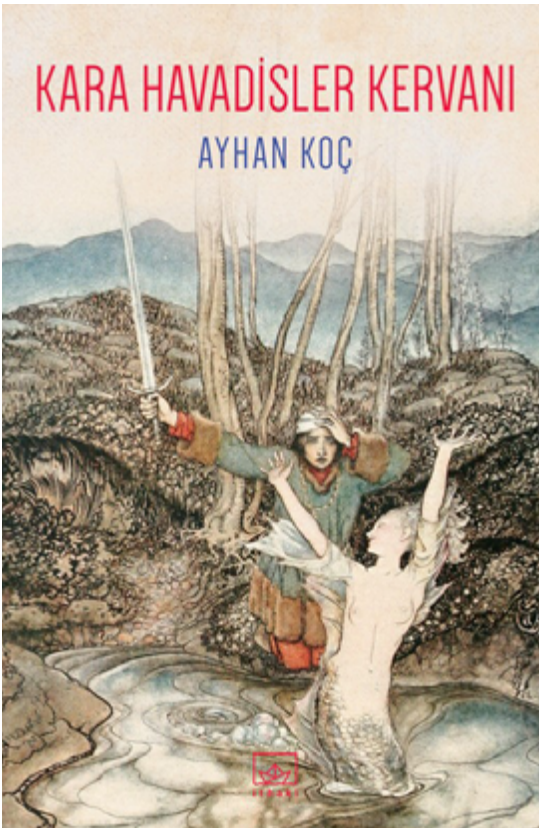

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Antep 1915 Soykırım ve Failler

Yazar: Ümit Kurt
Yayınevi : İletişim Yayınları
Baskı Sayısı : 1. Basım
Sayfa Sayısı : 215

Kara Havadisler Kervanı

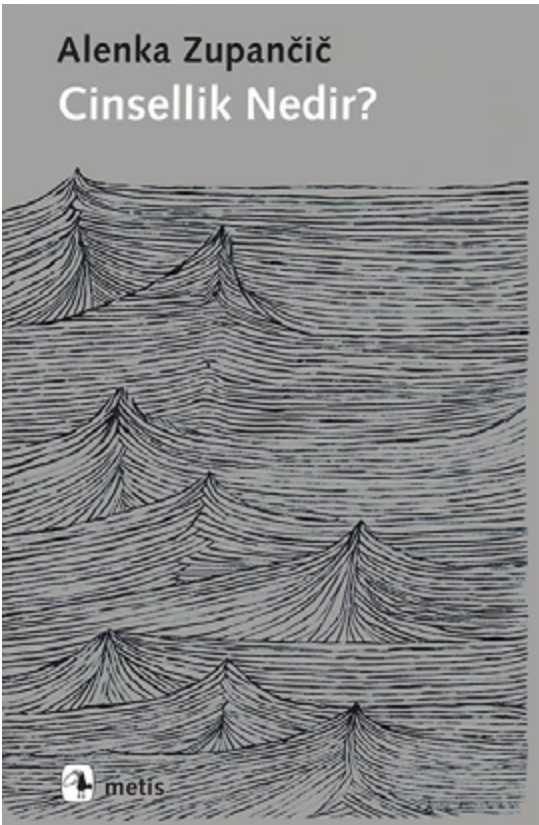
Yazar: Ayhan Koç
Yayınevi : İthaki Yayınları
Baskı Sayısı : 1. Basım
Sayfa Sayısı : 200

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

İyi Aile Yoktur

Yazar: **Nihan Ka**
 Yayınevi : **İthaki Yayınları**
 Baskı Sayısı : **1. Basım**
 Sayfa Sayısı : **300**

Cinsellik Nedir?

Yazar: **Alenka Zupancic**
 Çevirmen: **Barış Engin Aksoy**
 Yayınevi : **Metis Yayınları**
 Baskı Sayısı : **1. Basım**
 Sayfa Sayısı : **224**

ÇOK SATAN KİTAPLAR

EDEBİYAT

1. Fahrenheit 451

Ray Bradbury, İthaki

2. Olağanüstü Bir Gece

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

3. Körlük

Jose Saramago, Kırmızı Kedi

4. Hayvan Çiftliği

George Orwell, Can Yayınları

5. Şeker Portakalı

Jose Mauro De Vasconcelos, Can Yayınları

6. 1984

George Orwell, Can Yayınları

7. Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

8. Simyacı

Paulo Coelho, Can Yayınları

9. Satranç

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

10. Cesur Yeni Dünya

Aldous Huxley, İthaki Yayınları

11. Fareler ve İnsanlar

John Steinbeck, Sel Yayıncılık

12. Kürk Mantolu Madonna

Sabahattin Ali, Yapı Kredi Yayınları

13. Bir Çöküşün Öyküsü

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

14. Otomatik Portakal

Anthony Burgess, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

15. Ay Işığı Sokağı

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

ÇOK SATAN KİTAPLAR

EDEBİYAT DIŐI

1. Momo

Michael Ende, Pegasus Yayınları

2. 21. Yüzyıl İçin 21 Ders

Yuval Noah Harari, Kolektif Kitap

3. IKIGAI - Japonların Uzun ve Mutlu Yaşam Sırrı

Hector Garcia, Francesc Miralles, İndigo Kitap

4. Gazi Mustafa Kemal Atatürk

İlber Ortaylı, Kronik Kitap

5. Hayvanlardan Tanrılara Sapiens

Yuval Noah Harari, Kolektif Kitap

6. Saklı Seçilmişler

Soner Yalçın, Kırmızı Kedi Yayınevi

7. Ustalık Gerektiren Kafaya Takmama Sanatı

Mark Manson, Butik Yayıncılık

8. Bağırmayan Anneler

Hatice Kübra Tongar, Hayy Kitap

9. Eğitim: Bir Kitle İmha Silahı

John Taylor Gatto, Edam

10. Değişim Sürecinde Türkiye

Mahfi Eğilmez, Remzi Kitabevi

11. Sır Versem Saklarmısın

T. Gündüz, P. Çift, Yeditepe Yayınları

12. Zamanın Kısa Tarihi

Stephen Hawking, Alfa Yayıncılık

13. El Vedud

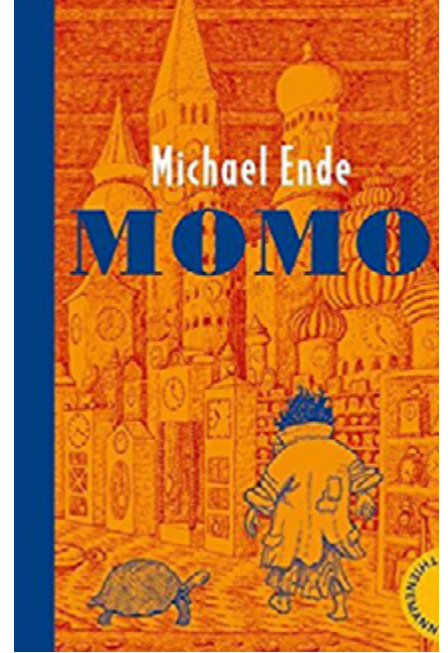
Tuğçe Işınsu, Feniks Kitap

14. Seninle Başlamadı - Kalıtsal Aile Travmaları

Mark Wolynn, Solo Unitas

15. Pembe Fili Düşünme

Zeynep Selvili Çarmıklı, İnkılap Kitabevi

gazete duvaR. 'dan oku

4.

Yeni bir sınıf: 'Sabit evi olmayan insanlar'

8

Garip ve İkinci Yeni arasında güçlü bir ses: Gölgeler Çürürken

13

Bülent Şık: Mutfakta politika yapmaktan vazgeçmemeliyiz

19

Soğuk Toprak: Olay yerine Che Guevara tişörtüyle mi gelinir?

22

Mehveş Evin: Siyasal İslam değil, eş dost kapitalizmi var

32

Seyahat Ya Resulallah!

40.

Yeni Çıkanlar

